



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PIĄTA SEKCJA

SPRAWA M.L. I W.W. przeciwko NIEMCOM

(Skargi nr 60798/10 i 65599/10)

WYROK

STRASBOURG

28 czerwca 2018 r.

OSTATECZNY

28/09/2018 r.

Wyrok stał się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w art. 44 ust. 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie edycyjnej.

W sprawie M.L. i W.W. przeciwko Niemcom,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Piąta Sekcja), zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Erik Møse, *Przewodniczący*,

Angelika Nußberger,

Jonko Grozew,

Síofra O'Leary,

Mārtiņš Mits,

Gabriele Kucsko-Stadlmayer,

Lətif Hüseyinov, *Sędziowie*,

oraz Milan Blaško, *Zastępca Kanclerza Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 5 czerwca 2018 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się z dwóch skarg (nr 60798/10 i 65599/10) przeciwko Federalnej Republice Niemiec do wniesionych do Trybunału na podstawie art. 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez dwóch obywateli niemieckich, M.L. („pierwszy skarżący”) i W.W. („drugi skarżący”) z dnia, odpowiednio, 15 września i 29 października 2010 r.

2. Skarżący reprezentowani byli przez pana Geipela, adwokata praktykującego w Monachium. Niemiecki Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez jednego ze swoich pełnomocników, panią K. Behr, z Federalnego Ministerstwa Sprawiedliwości i Ochrony Konsumentów.

3. Skarżący podnieśli zarzut naruszenia art. 8 Konwencji ze względu na decyzję Federalnego Trybunału Sprawiedliwości o braku zakazu udostępniania przez różne środki masowego przekazu w Internecie archiwalnych protokołów - lub ich streszczeń - dotyczących procesu karnego skarżących.

4. W dniu 29 listopada 2012 r. skargi zostały zakomunikowane Rządowi. Oświadczenia pisemne stron otrzymywano w trakcie roku 2013.

5. Trzy środki masowego przekazu, których dotyczyły wnioski skarżących, mianowicie *Spiegel online*, *Deutschlandradio* i *Mannheimer Morgen*, otrzymały pozwolenie na wspólny udział w procedurze pisemnej (art. 36 ust. 2 Konwencji i art. 44 ust. 3 Regulaminu Trybunału).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

6. Pierwszy skarżący urodził się w 1953 r., zaś drugi skarżący - w 1954 r. Pierwszy skarżący mieszka w Monachium, a drugi w Erding.

7. Skarżący są przyrodnimi braćmi. W dniu 21 maja 1993 r., po procesie karnym poszlakowym, zostali skazani na karę dożywotniego więzienia za dokonane w 1991 r. zabójstwo W.S., bardzo popularnego aktora. Wnieśli apelację dotyczącą kwestii prawnych, która w 1994 r. została oddalona. W dniu 1 marca 2000 r. Federalny Trybunał Konstytucyjny zadecydował, że nie będzie rozpoznawać złożonych przez nich skarg konstytucyjnych (nr 2 BvR 2017/94 i 2039/94) na decyzje sądów karnych. W dniu 7 listopada 2000 r. skład trzech sędziów odrzucił skargę wniesioną do Federalnego Trybunału Konstytucyjnego przez skarżących w odniesieniu do powyższego postępowania (nr 61180/00) na tej podstawie, że skarżący nie wnieśli skarg konstytucyjnych zgodnie z zasadami proceduralnymi określonymi w ustawie o Federalnym Trybunale Konstytucyjnym (decyzja niepublikowana).

8. Skarżący złożyli kilka wniosków o wznowienie postępowania („*Wiederaufnahme*”), spośród których ostatni został złożony w 2004 r. i oddalony w 2005 r. W ramach tego postępowania skarżący kontaktowali się z prasą, przekazując dokumenty związane z wznowieniem postępowania, a także inne nieokreślone dokumenty.

9. Pierwszy i drugi skarżący zostali zwolnieni warunkowo odpowiednio w sierpniu 2007 r. i styczniu 2008 r.

A. Zaskarżone postępowanie

1. Pierwsze postępowanie

(a) Protokoły będące przedmiotem skargi

10. W dniu 14 lipca 2000 r. radiostacja *Deutschlandradio* - podmiot prawa publicznego - opublikowała materiał pt. „W.S. został zamordowany 10 lat temu”. W materiale podano następujące informacje, wskazując pełne nazwiska skarżących:

„Po trwającym sześć miesięcy procesie poszlakowym, partner S., W. i jego brat, L., zostali skazani na dożywotnie więzienie. Obaj do dziś twierdzą, że są niewinni. W tym roku Federalny Trybunał Konstytucyjny odrzucił ich kolejny wniosek o wznowienie postępowania”.

11. Zapis tego materiału udostępniany był w archiwum strony internetowej stacji radiowej, w dziale „Wiadomości archiwalne”, pod tytułem „*Kalenderblatt*”, co najmniej do 2007 r.

(b) Orzeczenia Sądu Okręgowego i Sądu Apelacyjnego

12. W nieokreślonym terminie w 2007 r. skarżący wszczęli postępowanie przeciwko radiostacji przed Sądem Okręgowym w Hamburgu, żądając, aby dane osobowe zawarte w dotyczących ich plikach udostępnionych na stronie internetowej stacji zostały zanonimizowane.

13. W dwóch wyrokach z dnia 29 lutego 2008 r. Sąd Okręgowy uwzględnił wnioski skarżących na podstawie art. 823 § 1 i 1004 (*per analogiam*) Kodeksu cywilnego (zob. „Prawo krajowe”, par. 48-49 poniżej). Sąd Okręgowy orzekł w szczególności, że interes skarżących polegający na tym, by nie musieli wciąż konfrontować się z popełnionymi przez siebie czynami, gdyż od wydania wyroków skazujących minęło wiele czasu, przeważał nad interesem publicznym polegającym na uzyskiwaniu informacji o popełnieniu tych czynów przez skarżących.

14. W dwóch wyrokach z dnia 29 lipca 2008 r. Sąd Apelacyjny w Hamburgu utrzymał powyższe wyroki w mocy, stwierdzając, że udostępnienie takich archiwalnych informacji naruszyło dobra osobiste skarżących. W tym względzie Trybunał zauważył w szczególności, że w 2007 r. skarżącym, którzy mieli zostać zwolnieni, przysługiwało prawo do specjalnej ochrony, która umożliwiłaby im zaprzestanie konfrontacji z popełnionymi czynami przestępczymi w celu reintegracji ze społeczeństwem. Sąd uznał, że skarżący nie muszą dłużej godzić się na udostępnianie odnośnych materiałów opinii publicznej, ponieważ przeprowadzono wobec nich dochodzenie i skazano ich za popełnienie przestępstwa, co oznacza, że zostali przez społeczeństwo ukarani, a opinia publiczna została wystarczająco poinformowana o sprawie. Ponadto ingerencja w korzystanie przez stację radiową z prawa do wolności wyrażania opinii była minimalna, ponieważ rozpowszechnianie materiału nie było zakazane, lecz jedynie uzależnione od warunku, by nie podawać nazwisk skarżących.

15. Sąd Apelacyjny zauważył, że okoliczność, iż materiał zamieszczony w Internecie często jest stale udostępniana użytkownikom i że informacje były wyraźnie nieaktualne, nie zmieniła tego wniosku. Sąd zauważył, iż dla osoby ubiegającej się o zachowanie anonimowości, fakt, czy dany materiał jest aktualny, czy nie, jest bez znaczenia. Z drugiej strony, z punktu widzenia reintegracji osoby ze społeczeństwem decydujące znaczenie ma to, czy informacje zawierające jej nazwisko są nadal dostępne, mimo że materiały opublikowane w Internecie są na ogół udostępniane mniej powszechnie niż materiały nadawane w telewizji, radiu lub prasie. Sąd Apelacyjny zwrócił również uwagę na ryzyko, że inne osoby, takie jak sąsiad, pracodawca lub współpracownicy, mogłyby zidentyfikować nazwiska skarżących i przyczynić się do dalszego rozpowszechniania

archiwalnych materiałów dotyczących udziału skarżących w przestępstwie, zagrażając tym samym ich resocjalizacji.

16. Sąd Apelacyjny stwierdził ponadto, że okoliczność, iż skarżący zwrócili się do opinii publicznej w trakcie ostatniego postępowania w sprawie wznowienia postępowania w 2005 r., co doprowadziło do opracowania materiałów na temat ich samych i tegoż postępowania, nie zmienia jego wniosków, ponieważ skarżący działali w szczególnym kontekście, który zakończył się wraz z zakończeniem postępowania w sprawie wznowienia postępowania. Sąd Apelacyjny dodał, że stacja radiowa jest zatem odpowiedzialna za ingerencję w prawa skarżących i nie może twierdzić, iż przedmiotowe informacje znajdują się jedynie w archiwach cyfrowych. Zdaniem Sądu, zarchiwizowane informacje dostępne były w taki sam sposób, jak wszelkie pozostałe informacje udostępnione na stronie internetowej stacji. Sąd Apelacyjny zauważył również, że obowiązek zapewnienia anonimowości materiału nie będzie skutkowało zafałszowaniem prawdy historycznej, ponieważ chodziło jedynie o usunięcie z materiału szczegółowych danych.

17. Sąd Apelacyjny przyznał stacji radiowej prawo złożenia odwołania w kwestiach prawnych.

(c) Wyroki Federalnego Trybunału Sprawiedliwości

18. W dwóch wiodących wyrokach z dnia 15 grudnia 2009 r. Federalny Trybunał Sprawiedliwości utrzymał w mocy odwołania dotyczące kwestii prawnych wniesione przez stację radiową (nr VI ZR 227/08 i 228/08) oraz uchylił decyzje Sądu Apelacyjnego i Sądu Okręgowego. Na wstępie Federalny Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że udostępnienie zaskarżonego materiału stanowiło ingerencję w wykonywanie przez skarżących prawa do ochrony dóbr osobistych („*allgemeines Persönlichkeitsrecht*”) oraz prawa do prywatności na podstawie art. 1 ust. 1 i 2 ust. 1 ustawy zasadniczej oraz art. 8 Konwencji. Prawa te należało zrównoważyć z prawem do wolności wypowiedzi i wolności prasy, zagwarantowanych na mocy art. 5 ust. 1 ustawy zasadniczej i art. 10 Konwencji (zob. „Prawo krajowe”, par. 46 poniżej). Ze względu na swój szczególny charakter, zakres prawa do ochrony dóbr osobistych nie został z góry określony, lecz należało przeprowadzić jego ocenę poprzez porównanie z interesami rozbieżnymi; w tym celu sądy powinny były w szczególności wziąć pod uwagę specyficzne okoliczności sprawy, a także prawa i wolności chronione przez Konwencję.

19. Zdaniem Federalnego Trybunału Sprawiedliwości, Sąd Apelacyjny nie uwzględnił w wystarczającym stopniu prawa stacji radiowej do wolności wyrażania opinii i interesu publicznego w uzyskaniu informacji, co stanowi element misji stacji radiowej. Odnosząc się do kryteriów ustalonych w tym zakresie przez Federalny Trybunał Konstytucyjny i własne orzecznictwo, Federalny Trybunał Sprawiedliwości zauważył w

szczególności, że materiały zgodne z prawdą mogą naruszać prawo do wizerunku, jeżeli wyrządzona przez nie szkoda przeważa nad interesem publicznym poznawania prawdy, na przykład w przypadku, gdy rozpowszechnianie ma istotny wpływ lub gdy dany materiał napiętnuje odnośną osobę, doprowadzając do jej społecznej izolacji. Jednakże doniesienia dotyczące przestępstw kryminalnych stanowią część historii współczesnej, o której media mają obowiązek relacjonować. W tym względzie Federalny Trybunał Sprawiedliwości zauważył, że im bardziej sprawa wykracza poza zakres zwykłego przestępstwa, tym większy jest interes publiczny w uzyskaniu informacji na jej temat. W przypadku doniesień o aktualnych wydarzeniach interes publiczny uzyskiwania informacji ma zasadniczo pierwszeństwo w stosunku do prawa danej osoby do ochrony dóbr osobistych. Zdaniem Federalnego Trybunału Sprawiedliwości każdy, kto złamał prawo i wyrządził krzywdę innym, powinien oczekiwać nie tylko zastosowania wobec siebie sankcji karnych, lecz również, że stanie się przedmiotem doniesień medialnych.

20. Federalny Trybunał Sprawiedliwości stwierdził następnie, że w miarę upływu czasu interes danej osoby, by zakończyć konieczność konfrontacji z popełnionym przez siebie czynem niedozwolonym, nabiera większej wagi. Rzeczywiście, po wydaniu wyroku skazującego sprawcę przestępstwa i uzyskaniu wystarczających informacji dla społeczeństwa, ze względu na interes ponownej integracji społecznej danej osoby coraz trudniej znaleźć uzasadnienie dla powtarzającej się ingerencji w prawo do ochrony dóbr osobistych. Odnosząc się do orzecznictwa Federalnego Trybunału Konstytucyjnego i wyroku Trybunału w sprawie *Österreichischer Rundfunk przeciwko Austrii* (nr 35841/02, § 68, 7 grudnia 2006 r.), Federalny Trybunał Sprawiedliwości wskazał jednak, że nawet jeżeli sprawcy odbyli karę, nie mogą domagać się bezwzględnego prawa do zakończenia konfrontacji z popełnionym przez siebie czynem. Federalny Trybunał Konstytucyjny wezwał sądy do rozważenia powagi naruszenia prawa do ochrony dóbr osobistych oraz interesu resocjalizacji sprawcy - w tym względzie pod uwagę wziąć należy sposób, w jaki dana osoba została przedstawiona w materiale, a w szczególności zakres rozpowszechniania takiego materiału.

21. Stosując powyższe zasady w odniesieniu do rozpoznawanej sprawy, Federalny Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że prawo skarżących do ochrony dóbr osobistych powinno mieć charakter podrzędny w stosunku do prawa stacji radiowej do wolności wyrażania opinii i interesu publicznego polegającego na uzyskiwaniu informacji. [Federalny Trybunał Sprawiedliwości] uznał, że skarżący posiadali istotny interes w tym, by przestać być bohaterami materiałów dotyczących popełnionego przez nich przestępstwa, ponieważ przestępstwo zostało popełnione dawno temu, a oni sami zostali zwolnieni z odbywania kary pozbawienia wolności - pierwszy skarżący w sierpniu 2007 r., a drugi w styczniu 2008 r. Jednakże zdaniem

Federalnego Trybunału Sprawiedliwości, w okolicznościach sprawy zaskarżony fragment materiału z dnia 14 lipca 2000 r. nie wywiera istotnego („*erheblich*”) wpływu na prawa skarżących do ochrony dóbr osobistych, ponieważ nie mógł spowodować, że będą oni przez cały czas „stali pod prężierzem” czy znajdą się w świetle reflektorów („*ins Licht der Öffentlichkeit zerren*”) w sposób, który ponownie napiętnowałby ich jako przestępców.

22. Federalny Trybunał Sprawiedliwości zauważył w pierwszej kolejności, że zaskarżony fragment stanowi zgodny z prawdą opis popełnionego zabójstwa - bardzo popularnego aktora - które było przedmiotem zainteresowania opinii publicznej. Stwierdził, że w tekście przedstawiono, w sposób umiarkowany i obiektywny, okoliczności przestępstwa, wyrok skazujący i proces skarżących. W opinii Federalnego Trybunału Sprawiedliwości odnośny fragment nie piętnuje skarżących jako sprawców przestępstwa czy zabójców, lecz stwierdza, że obaj bracia zostali skazani za zabójstwo po trwającym sześć miesięcy karnym procesie poszlakowym i że nadal twierdzili, iż są niewinni - co pozostawiało czytelnikowi swobodę wnioskowania odnośnie do słuszności skazania. Federalny Trybunał Sprawiedliwości ustalił, iż nie ma żadnych wątpliwości, że w dniu, w którym zapis materiału został zamieszczony na stronie internetowej radia, identyfikacja skarżących w programie radiowym była uzasadniona ze względu na powagę przestępstwa, fakt, że ofiara była dobrze znana, duże zainteresowanie opinii publicznej, jakie wzbudziło przestępstwo oraz fakt, że począwszy od 2000 r. skarżący podejmowali starania w celu uchylecia wyroków skazujących przy użyciu wszelkich możliwych środków prawnych („*alle denkbaren Rechtsbehelfe*”).

23. Federalny Trybunał Sprawiedliwości dodał, że sposób zamieszczenia zapisu materiału na portalu *Deutschlandradio* skutkowało ograniczeniem rozpowszechnienia. Jego zdaniem, w odróżnieniu od reportażu telewizyjnego nadawanego w najlepszym czasie antenowym, który był przedmiotem wiodącego wyroku Federalnego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 czerwca 1973 r. (nr 1 BvR 536/72 - wyrok w sprawie *Lebach*), kwestionowany materiał dostępny był na portalu internetowym jedynie dla internautów aktywnie poszukujących informacji na ten temat. Nie można było znaleźć go na stronach internetowych stacji radiowej poświęconych wiadomościom, które mogłyby być niezwłocznie zwrócić uwagę internautów - użytkownicy musieliby szukać go pod nagłówkiem „Wiadomości archiwalne” (*Altmeldungen*), a zapis ten został w sposób jasny i widoczny oznaczony jako taka wiadomość.

24. Federalny Trybunał Sprawiedliwości wskazał również, że opinia publiczna posiada uzasadniony interes nie tylko w zakresie otrzymywania informacji na temat wydarzeń bieżących, lecz również możliwości badania wydarzeń z przeszłości. Zatem, korzystając z wolności wypowiedzi, media wypełniły swoje zadanie informowania opinii publicznej oraz udziału w

kształtowaniu demokratycznej opinii publicznej, także wtedy, gdy udostępniały użytkownikom Internetu materiały archiwalne. Dotyczyło to w szczególności radiowej, podmiotu prawa publicznego, w przypadku której opracowywanie archiwów stanowiło element jej misji. Federalny Trybunał Sprawiedliwości uznał, że ogólny zakaz dostępu lub obowiązek usunięcia wszelkich doniesień dotyczących sprawców wymienionych w archiwum internetowym doprowadziłby do usunięcia historii i niesłusznego przyznania sprawcy pełnego zabezpieczenia w tym zakresie. Zdaniem Federalnego Trybunału Sprawiedliwości sprawcy nie mogli domagać się takiego prawa.

25. Na zakończenie Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że zakaz taki jak ten, którego domagają się skarżący, wywarłby efekt mrozący na wolność wyrażania opinii i wolność prasy: gdyby zakazano udostępniania użytkownikom Internetu zapisów wcześniejszych audycji radiowych, których zgodność z prawem nie została zakwestionowana, środki masowego przekazu, takie jak *Deutschlandradio*, nie byłyby w stanie wypełniać zadania powierzonego im na mocy prawa konstytucyjnego, polegającego na informowaniu opinii publicznej. Wynikający z powyższego obowiązek regularnego sprawdzania przez stację radiową wszystkich archiwów nadmiernie ograniczyłby wolność wypowiedzi i wolność prasy. Federalny Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że zważywszy na czas i personel niezbędny w celu prowadzenia takiej kontroli istnieje realne ryzyko, że *Deutschlandradio* zaprzestanie archiwizowania swoich materiałów lub też będzie pomijać informacje - takie jak nazwiska odnośnych osób - które mogłyby skutkować niezgodnością z prawem takich materiałów w terminie późniejszym, nawet jeżeli interes publiczny posiadania dostępu do takich informacji zasługiwałby na ochronę.

26. Federalny Trybunał Sprawiedliwości dodał, że do takiej samej konkluzji prowadzą zasady ustanowione w przepisach dotyczących ochrony danych. W związku z tym zauważył, że przekazywanie zakwestionowanych informacji wchodzi w zakres przywileju medialnego, o którym mowa w art. 5 ust. 1 zdanie drugie ustawy zasadniczej. W związku z tym przekazywanie informacji na stronie internetowej stacji radiowej nie jest uzależnione od zgody osoby zainteresowanej ani od uzyskania wyraźnego zezwolenia na mocy prawa. Gdyby pozbawiono je możliwości gromadzenia, przetwarzania i wykorzystywania danych osobowych bez zgody osoby zainteresowanej, ani prasa, ani stacje radiowe nie byłyby w stanie wykonywać swojej pracy dziennikarskiej i w związku z tym nie byłyby w stanie wykonywać zadań uznanych i gwarantowanych przepisem art. 5 ust. 1 ustawy zasadniczej, art. 10 ust. 1 Konwencji i art. 11 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Zadania te obejmują nie tylko zamieszczanie materiałów w Internecie, lecz również zapewnienie ich stałej dostępności, niezależnie od czasu, jaki upłynął od momentu zamieszczenia zapisu po raz pierwszy (w niniejszej sprawie: dziewięć lat). Federalny Trybunał Sprawiedliwości dodał, że stacja

radiowa zamieściła zapis materiału w Internecie wyłącznie w celach dziennikarskich i że w związku z tym działała w ramach kompetencji powierzonych jej na mocy prawa konstytucyjnego, a mianowicie w celu informowania opinii publicznej oraz udziału w kształtowaniu demokratycznej opinii publicznej w drodze korzystania z wolności wypowiedzi.

(d) Orzeczenie Federalnego Trybunału Konstytucyjnego

27. W dniu 6 lipca 2010 r. Federalny Trybunał Konstytucyjny postanowił, że nie będzie rozpoznawać skarg konstytucyjnych wniesionych przez skarżących, że nie udzieli im pomocy prawnej i nie wyznaczy prawników do ich reprezentowania. Stwierdził, że nie przedstawia uzasadnienia swoich decyzji (nr 1 BvR 535/10 i 547/10).

2. Drugie postępowanie

(a) Zaskarżone artykuły

28. Na portalu internetowym tygodnika *Der Spiegel* opublikowano plik zatytułowany „W.S. - śmiertelnie pobity”. Plik zawierał pięć artykułów, które w latach 1991-1993 ukazały się w wersji drukowanej i elektronicznej magazynu. Dostęp do pliku był możliwy za opłatą. Artykuły w pliku szczegółowo opisują zabójstwo W.S., jego życie, dochodzenie karne i dowody zebrane przez organy ścigania, proces karny oraz, w przypadku artykułu opublikowanego w numerze 49/1992 z dnia 30 listopada 1992 r., pewne szczegóły dotyczące życia skarżących, w tym ich pełne imiona i nazwiska. W artykule stwierdzono, że drugi skarżący pochodził z rozbitej („*zerrüttet*”) rodziny sześciorga dzieci z bawarskiej wioski, której nazwę podano, że w wieku pięciu lat został umieszczony w domu, w którym dowiedział się, co to znaczy być homoseksualistą, a w szczególności, jak najlepiej się sprzedawać. Podano również, że pracował jako fryzjer i taksówkarz, a następnie został zatrudniony na stacji benzynowej należącej do pani W., bogatej, bezdzietnej wdowy, która była przyjaciółką matki W.S. i która adoptowała go, gdy miał dwadzieścia cztery lata. Odnośnie do pierwszego skarżącego, w artykule podano, że za niewielkie wynagrodzenie pracował w browarze, którym kierował jego przyrodni brat. Artykuł zawierał również pewne szczegółowe informacje podane przez świadków w czasie składania zeznań, w szczególności opinię przyrodniego brata dotyczącą pierwszego skarżącego.

29. Dwa (opublikowane w numerze 39/1992 z dnia 21 września i 49/1992 z dnia 30 listopada 1992 r.) spośród artykułów zawartych w pliku zostały zilustrowane fotografiami: jedna przedstawiająca obu skarżących na sali sądowej sądu karnego, druga przedstawiająca pierwszego skarżącego w towarzystwie funkcjonariusza więziennego i trzecia przedstawiająca drugiego skarżącego z W.S.

(b) Orzeczenia Sądów Okręgowych i Sądu Apelacyjnego

30. W nieokreślonym terminie w 2007 r. skarżący złożyli do Sądu Okręgowego we Frankfurcie nad Menem wniosek o przyznanie pomocy prawnej w celu wszczęcia postępowania przeciwko magazynowi *Der Spiegel*.

31. W dniu 4 czerwca 2007 r. Sąd Okręgowy we Frankfurcie nad Menem oddalił wniosek na tej podstawie, że nie miał on wystarczających szans powodzenia.

32. Skarżący wnieśli następnie podobny wniosek do Sądu Okręgowego w Hamburgu, który przyznał im pomoc prawną.

33. W dwóch wyrokach z dnia 18 stycznia 2008 r. Sąd Okręgowy w Hamburgu przychylił się do wniosku skarżących i nakazał czasopismu zaprzestanie udostępniania zakwestionowanego pliku w zakresie, w jakim zawierał on zdjęcia i nazwiska skarżących.

34. W dniu 29 lipca 2008 r. Sąd Apelacyjny w Hamburgu utrzymał w mocy wyroki Sądu Okręgowego na tych samych podstawach, które wskazał w innych wyrokach wydanych w tym samym dniu (zob. par. 14-16 powyżej). Wskazał, że skarżący mają prawo wszczęcia postępowania przeciwko czasopismu przed Sądem Okręgowym, w którym ich skarga będzie mieć największe szanse powodzenia.

(c) Wyroki Federalnego Trybunału Sprawiedliwości

35. W dniu 9 lutego 2010 r. Federalny Trybunał Sprawiedliwości przyjął odwołania dotyczące kwestii prawnych wniesione przez *Der Spiegel* (nr VI ZR 244/08 i 243/08) oraz oddalił skargi skarżących.

(i) Uzasadnienie dotyczące artykułów

36. W odniesieniu do artykułów prasowych zawartych w przedmiotowym pliku, Federalny Trybunał Sprawiedliwości przyjął zasadniczo takie samo uzasadnienie jak w wyrokach z dnia 15 grudnia 2009 r. (zob. par. 18-26 powyżej). W odniesieniu do treści odnośnych artykułów zauważył, że wbrew twierdzeniom skarżących, w artykułach tych nie określono ich jako zabójców w sposób prowokacyjny, lecz podano, że skarżący zostali oskarżeni o zabójstwo i że zostali uznani winnych popełnienia zarzucanego czynu. Federalny Trybunał Sprawiedliwości dodał, że artykuły te dotyczyły postawy skarżących wobec zarzucanych im czynów i przypomniały pewne okoliczności, które nie zostały wyjaśnione, co pozostawiało czytelnikom możliwość oceny, czy skarżący zostali skazani niesłusznie. W odniesieniu do zakresu rozpowszechniania materiałów, Federalny Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że zapoznanie się z plikiem wymaga wniesienia opłaty, co dodatkowo ogranicza ich dostępność. Przypomniawszy ponadto, że sprawcom nie przysługuje prawo uzyskania ogólnego zakazu przeglądu materiałów dotyczących sprawców wskazanych

z nazwiska lub obowiązku usunięcia takich materiałów. Powyższe dotyczyło w szczególności poważnych przestępstw, które zwracały szczególną uwagę opinii publicznej.

(i) *Uzasadnienie dotyczące zdjęć*

37. Odnośnie do zaskarżonych zdjęć Federalny Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że opracował koncepcję stopniowej ochrony („*abgestuftes Schutzkonzept*”) na podstawie art. 22 i 23 ustawy o prawie autorskim (zob. „Prawo krajowe”, par. 50 poniżej), którą uzupełnił po wydaniu przez Trybunał wyroku w sprawie *Von Hannover przeciwko Niemcom* (nr 59320/00, ETPCz 2004-VI) w odpowiedzi na zastrzeżenia co do zasad, które Trybunał wyraził w tymże wyroku. [Federalny Trybunał Sprawiedliwości] zauważył, że zgodnie z takim pojęciem ochrony, publikacja zdjęć osób, które ze względu na znaczenie dla współczesnej historii miały teoretycznie obowiązek, wynikający z art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy o prawie autorskim, tolerowania publikacji swoich zdjęć, jest jednak niezgodna z prawem, jeżeli prowadzi do naruszenia zgodnych z prawem interesów takiej osoby (art. 23 ust. 2). Nie może być żadnego wyjątku od obowiązku uzyskania zgody danej osoby, chyba że dany materiał dotyczy ważnego wydarzenia z zakresu historii współczesnej (Federalny Trybunał Sprawiedliwości powołał się na wyrok w sprawie *Von Hannover przeciwko Niemcom* (nr 2) [WI], nr 40660/08 i 60641/08, §§ 29-35, ETPCz 2012 r.).

38. Stosując powyższe kryteria w rozpoznawanej sprawie, Federalny Trybunał Sprawiedliwości zauważył, że zdjęcia przedstawiają, po pierwsze, skarżących na ławie oskarżonych na sali sądowej Sądu Okręgowego, po drugie, pierwszego ze skarżącym w towarzystwie funkcjonariusza więziennictwa, a po trzecie, drugiego skarżącego wspólnie z W.S. Uznał, że zdjęcia ilustrują artykuły i podkreślają autentyczność sprawozdań oraz że z tego względu, iż zostały wykonane w kontekście zdarzenia, którego dotyczył materiał (proces karny), co z zasady uczyniło ich publikację zgodną z prawem, nie miały one na skarżących większego wpływu niż zdjęcie przedstawiające ich profil i wykonane w neutralnym kontekście. Federalny Trybunał Sprawiedliwości zauważył, że omawiane fotografie nie przedstawiały skarżących w sposób niekorzystny lub naruszający ich sferę intymną, a ich rozpowszechnianie nie stanowiło „stawiania [skarżących] pod pręgierzem przez cały czas”, a także nie prezentowały ich publicznie w sposób, który napiętnował ich ponownie jako przestępców. Zdjęcia - pochodzące z 1992 r. i przedstawiające jedynie wygląd skarżących w ówczesnej postaci - towarzyszyły artykułom, które zostały wyraźnie zidentyfikowane jako materiały archiwalne o ograniczonym zakresie rozpowszechniania. Uwzględniając wszystkie okoliczności sprawy, Federalny Trybunał Sprawiedliwości stwierdził brak istnienia uzasadnionego interesu skarżących - w rozumieniu art. 23 ust. 2 ustawy o prawie autorskim - w zakazie publikacji zdjęć.

(d) Orzeczenie Federalnego Trybunału Konstytucyjnego

39. W dniu 6 lipca 2010 r. Federalny Trybunał Konstytucyjny postanowił, że nie będzie rozpoznawać skarg konstytucyjnych wniesionych przez skarżących, że nie udzieli im pomocy prawnej i nie wyznaczy prawników do ich reprezentowania. Stwierdził, że nie przedstawia uzasadnienia swoich decyzji (nr 1 BvR 924/10 i 923/10).

3. Trzecie postępowanie

40. W nieokreślonym terminie w 2007 r. skarżący wszczęli postępowanie przeciwko dziennikowi *Mannheimer Morgen* przed Sądem Okręgowym w Hamburgu. Na portalu internetowym gazety (www.morgenweb.de), pod nagłówkiem „Wiadomości archiwalne”, znajdowała się wiadomość z dnia 22 maja 2001 r., która była dostępna do 2007 r. Dostęp do tej części miały wyłącznie osoby posiadające specjalne uprawnienia, takie jak posiadacze abonamentu i osoby, które zakupiły inne media drukowane. Jednak wszyscy użytkownicy Internetu mieli dostęp do zapowiedzi przedstawiającej temat artykułów dostępnych w tej części. Zapowiedź odnosząca się do wiadomości z dnia 22 maja 2001 r. zawierała pełne nazwiska skarżących i brzmiała następująco:

„Na obecną chwilę postępowanie przeciwko dwóm osobom skazanym za zabójstwo bardzo popularnego aktora, W.S., nie zostanie wznowione. Otrzymaliśmy informacje, że Sąd Okręgowy w Augsburgu odrzucił wniosek braci W.W. i M.L. dotyczący wznowienia postępowania. Oczekuje się, że złożą oni odwołanie od tej decyzji do Sądu Apelacyjnego w Monachium.”

41. W dwóch wyrokach z dnia 16 listopada 2007 r. Sąd Okręgowy uwzględnił wnioski skarżących.

42. W dniu 19 sierpnia 2008 r. Sąd Apelacyjny w Hamburgu utrzymał w mocy wyroki Sądu Okręgowego na tych samych podstawach, które wskazał w innych wyrokach wydanych w dniu 29 lipca 2008 r. (zob. par. 14-16 powyżej).

43. W dniu 20 kwietnia 2010 r. Federalny Trybunał Sprawiedliwości przyjął odwołania dotyczące kwestii prawnych wniesione przez gazetę (nr VI ZR 245/08 i 246/08) oraz oddalił skargi skarżących na tych samych podstawach, które zostały przedstawione w wyrokach z dnia 9 lutego 2010 r. (zob. par. 35-36 powyżej).

44. W dniu 23 czerwca 2010 r. Federalny Trybunał Konstytucyjny postanowił, że nie będzie rozpoznawać skarg konstytucyjnych wniesionych przez skarżących, że nie udzieli im pomocy prawnej i nie wyznaczy prawników do ich reprezentowania. Stwierdził, że nie przedstawia uzasadnienia swoich decyzji (nr 1 BvR 1316/10 i 1315/10).

4. Pozostałe postępowania wszczęte przez skarżących

45. Federalny Trybunał Sprawiedliwości w terminie późniejszym potwierdził swoje orzecznictwo w innych postępowaniach wszczętych przez skarżących (nr VI ZR 345/09 i 347/09 z dnia 1 lutego 2011 r., nr VI ZR 114/09 i 115/09 z dnia 22 lutego 2011 r. i nr VI ZR 217/08 z dnia 8 maja 2012 r. dotyczące drugiego ze skarżących). W wyroku z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie drugiego skarżącego dotyczącym artykułu opublikowanego w dzienniku *Frankfurter Allgemeine Zeitung* w dniu 14 stycznia 2005 r., Federalny Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że zgodnie z ustaleniami Sądu Okręgowego skarżący skontaktował się z dziennikiem *Süddeutsche Zeitung* w sierpniu i listopadzie 2004 r. i zwrócił się z prośbą o dalsze o nim informowanie. Gazeta odpowiedziała na tę prośbę, publikując artykuł (zawierający tekst i zdjęcia) dotyczący drugiego skarżącego. Federalny Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że w tych okolicznościach interes publiczny polegający na pełnym („*umfassend*”) informowaniu o danym czynie karnym nie osłabł lub przynajmniej zaistniał ponownie w lecie 2004 r. Dowodem na to są liczne materiały informacyjne dotyczące drugiego skarżącego, które do czerwca 2006 r. udostępniane były na stronie internetowej jego prawnika ds. prawa karnego. A zatem, w owym czasie skarżący znajdował się w centrum uwagi opinii publicznej, a publikacja artykułu nie spowodowała zwrócenia na niego szczególnej uwagi w sposób niezgodny z prawem (nr VI ZR 346/09).

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE I PRAKTYKA

A. Prawo krajowe

1. Ustawa zasadnicza

46. Właściwe przepisy ustawy zasadniczej brzmią następująco:

Artykuł 1 ust. 1

Godność człowieka jest nienaruszalna. Jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem wszelkich władz państwowych.

Artykuł 2 ust. 1

Każdy ma prawo do swobodnego rozwoju swojej osobowości, o ile nie narusza praw innych i nie wykracza przeciwko porządkowi konstytucyjnemu lub nakazom moralnym („*Sittengesetz*”).

Art. 5 ust. 1 i 2

„1. Każdy ma prawo do swobodnego wypowiedziania i rozpowszechniania swoich poglądów w słowie, piśmie i obrazie oraz do pozyskiwania bez przeszkód informacji z powszechnie dostępnych źródeł. Zapewnia się wolność prasy oraz wolność informacji za pośrednictwem radia, telewizji i filmu. Nie stosuje się cenzury.

2. Powyższe prawa podlegają ograniczeniom wynikającym z przepisów ogólnych ustaw, przepisów ustawowych o ochronie młodzieży i prawa do czci osobistej („*Recht der persönlichen Ehre*”).

47. W wyroku z dnia 25 maja 1954 r. Federalny Trybunał Sprawiedliwości (nr I ZR 311/53) Federalny Trybunał Sprawiedliwości uznał ogólne prawo do ochrony dóbr osobistych na podstawie art. 1 ust. 1 i 2 ust. 1 ustawy zasadniczej.

2. Kodeks cywilny

48. Artykuł 823 ust. 1 Kodeksu cywilnego („*Bürgerliches Gesetzbuch*”) stanowi, że każdy, kto działając umyślnie lub nieumyślnie, bezprawnie narusza prawa do życia, nietykalności cielesnej, zdrowia, wolności, własności lub podobne prawa innych osób, jest zobowiązany do zadośćuczynienia za wszelkie powstałe szkody.

49. Zgodnie z art. 1004 ust. 1 Kodeksu cywilnego, w przypadku gdy mienie innej osoby zostało uszkodzone w inny sposób niż przez usunięcie lub bezprawne zatrzymanie, właściciel może żądać od sprawcy zaprzestania ingerencji. Jeżeli istnieją uzasadnione obawy, że wyrządzone zostaną dalsze szkody, właściciel może wystąpić o wydanie nakazu sądowego.

3. Ustawa o prawie autorskim (w dziedzinie sztuki)

50. Artykuł 22 ust. 1 ustawy o prawie autorskim (w dziedzinie sztuki) („*Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie - Kunsturhebergesetz*”) stanowi, że obrazy reprezentujące daną osobę mogą być rozpowszechniane wyłącznie za wyraźną zgodą takiej osoby. Pierwszy ustęp art. 23 ust. 1 ustawy przewiduje wyjątki od tej zasady, w przypadku gdy fotografie przedstawiają aspekt historii współczesnej („*Bildnisse aus dem Bereich der Zeitgeschichte*”), pod warunkiem że publikacja nie koliduje z uzasadnionym interesem („*berechtigtes Interesse*”) danej osoby (art. 23 ust. 2).

51. W wyroku z dnia 30 listopada 2012 r. w sprawie podobnej do niniejszej Federalny Trybunał Sprawiedliwości potwierdził swoje orzecznictwo w tej dziedzinie, dodając, że techniczne możliwości Internetu nie uzasadniają ograniczania dostępu do oryginalnych doniesień dotyczących poszczególnych wydarzeń z zakresu historii współczesnej do osób, które mają dostęp lub starają się o dostęp do tradycyjnych archiwów (nr VI ZR 330/11). Postępowanie w sprawie skargi konstytucyjnej wniesionej w odniesieniu do tego wyroku przez osobę, której dotyczą zarchiwizowane artykuły, toczy się obecnie przez Federalnym Trybunałem Konstytucyjnym (nr I BvR 16/13).

B. Materiały Rady Europy

1. Konwencja o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych

52. Konwencja o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych z dnia 28 stycznia 1981 r. we właściwym zakresie stanowi, co następuje:

Artykuł 1 – Przedmiot i cel

„Niniejsza Konwencja ma na celu zagwarantowanie, na terytorium każdej ze Stron, każdej osobie fizycznej, niezależnie od jej narodowości i miejsca zamieszkania, poszanowanie jej praw i podstawowych wolności, w szczególności prawa do prywatności, w związku z automatycznym przetwarzaniem dotyczących jej danych osobowych („ochrona danych”).”

Artykuł 3 - Zakres

„1. Strony zobowiązują się do stosowania niniejszej Konwencji w odniesieniu do zautomatyzowanego gromadzenia danych osobowych i automatycznego przetwarzania danych osobowych w sektorze publicznym i prywatnym.

...”

Artykuł 5 - Jakość danych

„Dane osobowe podlegające procesom automatycznego przetwarzania będą:

- a) uzyskiwane i przetwarzane rzetelnie i zgodnie z prawem,
- b) przechowywane do określonych i zgodnych z prawem celów oraz nie będą wykorzystywane w sposób niezgodny z tymi celami,
- c) prawidłowe, właściwe oraz nienadmierne ilościowo w stosunku do celów, dla których zostały zgromadzone,
- d) dokładne i, w razie potrzeby, aktualizowane,
- e) przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osób, których dane dotyczą, przez czas nie dłuższy niż jest to konieczne do celów, dla których dane zostały zgromadzone.”

Artykuł 6 - Szczególne kategorie danych

„Danych osobowych ujawniających pochodzenie rasowe, poglądy polityczne, przekonania religijne lub inne, oraz danych osobowych dotyczących zdrowia lub życia seksualnego nie można przetwarzać automatycznie, chyba że prawo wewnętrzne przewiduje odpowiednie zabezpieczenia. Przepis niniejszy stosuje się również do danych osobowych dotyczących wyroków karnych skazujących.”

Artykuł 9 – Wyjątki i ograniczenia

”...“

2. Odstąpienie od stosowania art. 5, 6 i 8 niniejszej Konwencji jest dozwolone, jeśli przewidywane jest ustawowo przez Stronę, jako środek konieczny w społeczeństwie demokratycznym w interesie:

...

b) ochrony osoby, której dane dotyczą lub praw i wolności innych osób.

53. W dniu 18 maja 2018 r., na 128 sesji w Helsingør, Komitet Ministrów przyjął nową wersję tej Konwencji. Właściwe części nowego art. 9 brzmią następująco:

„1. Jakiegokolwiek wyjątki od przepisów niniejszego rozdziału nie są dozwolone, z wyłączeniem przepisów art. 5 ust. 4, art. 7 ust. 2, art. 8 ust. 1 i art. 9, w przypadku, gdy taki wyjątek jest przewidziany przez prawo, respektuje istotę podstawowych praw i wolności oraz stanowi w społeczeństwie demokratycznym niezbędny i proporcjonalny środek:

a. ochrony bezpieczeństwa narodowego ... oraz innych istotnych celów leżących w ogólnym interesie publicznym;

b) ochrony osoby, której dane dotyczą lub praw i wolności innych osób, w szczególności wolności wyrażania opinii ...”

2. Zalecenie nr R(2000)13 Komitetu Ministrów

54. Odpowiednie części Zalecenia nr R (2000)13 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskiej polityki dostępu do archiwów, przyjętego w dniu 13 lipca 2000 r. na 717 posiedzeniu Zastępców Ministrów, brzmią następująco:

„...

Uznając, że archiwa stanowią podstawowy i niezastąpiony element dziedzictwa kulturalnego;

Uznając, że gwarantują one zachowanie ludzkiej pamięci;

...

Biorąc pod uwagę złożoność problemów związanych z dostępem do archiwów, zarówno w odniesieniu do jednego narodu, jak i na szczeblu międzynarodowym, co wiąże się z różnorodnością rozwiązań konstytucyjnych i prawnych, wewnętrzną sprzecznością między otwartością i poufnością informacji, różnie postrzeganymi przez opinię publiczną w każdym z krajów;

...

Rekomenduje rządów państw członkowskim podjęcie wszelkich niezbędnych kroków i środków mających na celu:

i. przyjęcie rozwiązań prawnych dotyczących dostępności do archiwów, wynikających z wyłożonych w niniejszym Zaleceniu zasad, oraz uzgodnienie dotąd istniejących rozwiązań prawnych z tymi samymi zasadami;

...

Załącznik do Zalecenia nr R(2000)13

...

III. Ustalenia dotyczące dostępu do archiwów publicznych

5. Dostęp do archiwów publicznych jest prawem. ...

7. Prawodawstwo powinno ustanawiać:

- a. albo otwarcie archiwów publicznych bez szczególnych ograniczeń; albo
- b. ogólny okres zamknięcia.

7.1. Jeżeli zajdzie taka potrzeba, można określić wyjątki od tej ogólnej zasady koniecznej w społeczeństwie demokratycznym, w celu zapewnienia ochrony:

...

b. osób prywatnych przed ujawnianiem informacji dotyczących ich życia prywatnego.

10. Jeżeli żądane archiwum nie jest ogólnie dostępne z przyczyn określonych w art. 7.1, istnieje możliwość wydania specjalnego zezwolenie na dostęp do fragmentów lub danych zawierających informacje ukryte. Należy poinformować użytkownika, że otrzymał jedynie częściowy dostęp.

IV. Dostęp do archiwów prywatnych

12. Gdy tylko jest to możliwe, *mutatis mutandis*, powinny zostać podjęte wysiłki dla ujednoczenia zasad dostępu do archiwów prywatnych na równi z archiwami publicznymi.

3. Zalecenie Rec(2003)13 Komitetu Ministrów

55. Właściwe części Zalecenia Komitetu Ministrów Rec(2003)13 o ujawnianiu informacji przez media o postępowaniach w sprawach karnych, przyjętego w dniu 10 lipca 2003 r. na 848 sesji Komitetu Zastępców Ministrów, brzmią następująco:

„...

Przypominając, że mediom przysługuje prawo do informowania społeczeństwa ze względu na prawo społeczeństwa do otrzymywania informacji, w tym informacji dotyczących spraw publicznych, na mocy art. 10 Konwencji, oraz że media posiadają profesjonalny obowiązek w tym względzie;

...

Podkreślając znaczenie doniesień medialnych dla informowania społeczeństwa o postępowaniach w sprawach karnych, uwidacznianiu odstraszałającej funkcji prawa karnego, a także w zapewnianiu publicznej kontroli nad funkcjonowaniem systemu sądownictwa karnego;

Uwzględniając istnienie potencjalnie sprzecznych interesów chronionych na mocy art. 6, 8 i 10 Konwencji oraz konieczność równoważenia tychże praw w świetle faktów w każdej indywidualnej sprawie, z należyтым uwzględnieniem nadzorcznej roli Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w zapewnianiu przestrzegania obowiązków wynikających z Konwencji;

...

Uznając różnorodność krajowych systemów prawnych dotyczących postępowania karnego, zaleca, aby rządy państw członkowskich:

1. podjęły lub wzmacniały, w zależności od przypadku, wszelkie środki, które uznają za niezbędne w celu wprowadzenia w życie zasad załączonych do niniejszego zalecenia, w granicach określonych w odpowiednich przepisach konstytucyjnych,

...

Załącznik do Zalecenia Rec(2003)13

Zasady dotyczące przekazywania w mediach informacji dotyczących postępowań w sprawach karnych

Zasada nr 1 - Informowanie opinii publicznej za pośrednictwem mediów

Opinia publiczna musi mieć możliwość otrzymywania informacji o działalności organów sądowych i służb policyjnych za pośrednictwem mediów. Z tego względu dziennikarze muszą mieć możliwość swobodnego relacjonowania i komentowania funkcjonowania systemu wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, z zastrzeżeniem jedynie ograniczeń wynikających z poniższych zasad.

...

Zasada nr 8 - Ochrona prywatności w kontekście toczącego się postępowania karnego

Udzielanie informacji o osobach podejrzanych, oskarżonych lub skazanych lub innych stronach postępowania karnego powinno odbywać się z poszanowaniem ich prawa do ochrony prywatności zgodnie z art. 8 Konwencji. Szczególną ochronę należy zapewnić stronom będącym małoletnimi lub innymi osobami wymagającymi szczególnego traktowania, jak również ofiarom, świadkom i rodzinom podejrzanych, oskarżonych i skazanych. We wszystkich przypadkach szczególną uwagę należy zwrócić na szkodliwy wpływ, jaki ujawnienie informacji umożliwiających ich identyfikację może mieć na osoby, o których mowa w niniejszej zasadzie.

4. Zalecenie CM/Rec(2012)3 Komitetu Ministrów

56. Zalecenie Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie ochrony praw człowieka w odniesieniu do wyszukiwarek, przyjęte w dniu 4 kwietnia 2012 r. na 1139 posiedzeniu Zastępców Ministrów, podkreśla znaczenie wyszukiwarek dla ułatwienia dostępu do treści internetowych i uczynienia sieci WWW użyteczną dla opinii publicznej. W Zaleceniu uznano, że wyszukiwarkom musi przysługiwać swoboda badania i katalogowania informacji, które są powszechnie dostępne w Internecie i przeznaczone do masowego rozpowszechniania. Zauważono jednakże, iż działanie wyszukiwarek może wpływać na wolność wyrażania opinii i prawo do poszukiwania, otrzymywania i przekazywania informacji oraz że ma również wpływ na prawo do życia prywatnego i ochronę danych osobowych ze względu na wszechobecność wyszukiwarek i ich zdolność do przeszukiwania i indeksowania treści, które, choć znajdują się w przestrzeni publicznej, nie są przeznaczone do komunikacji masowej (lub komunikacji masowej w ujęciu zagregowanym).

C. Prawo Unii Europejskiej

1. Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r.

57. Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych („Dyrektywa 95/46/WE”) ma na celu ochronę podstawowych praw jednostek (w tym prawa do prywatności) w związku z przetwarzaniem danych osobowych, przy jednoczesnym usuwaniu przeszkód utrudniających swobodny przepływ takich danych. W art. 9 dyrektywy Państwa Członkowskie wprowadzają możliwość wyłączenia lub odstąpienia w przypadku przetwarzania danych osobowych wyłącznie w celach dziennikarskich lub w celu uzyskania wyrazu artystycznego lub literackiego.

2. Rozporządzenie (UE) 2016/679 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 kwietnia 2016 r.

58. Art. 17 i 85 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. (obowiązującego od dnia 25 maja 2016 r.) w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych, uchylającego dyrektywę 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), brzmią następująco:

Artykuł 17 – Prawo do usunięcia danych („prawo do bycia zapomnianym”)

„1. Osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego usunięcia dotyczących jej danych osobowych, a administrator ma obowiązek bez zbędnej zwłoki usunąć dane osobowe, jeżeli zachodzi jedna z następujących okoliczności:

a) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;

...

2. Jeżeli administrator upublicznił dane osobowe, a na mocy ust. 1 ma obowiązek usunąć te dane osobowe, to – biorąc pod uwagę dostępną technologię i koszt realizacji – podejmuje rozsądne działania, w tym środki techniczne, by poinformować administratorów przetwarzających te dane osobowe, że osoba, której dane dotyczą, żąda, by administratorzy ci usunęli wszelkie łącza do tych danych, kopie tych danych osobowych lub ich replikacje.

3. Ust. 1 i 2 nie mają zastosowania, w zakresie w jakim przetwarzanie jest niezbędne:

a) do korzystania z prawa do wolności wypowiedzi i informacji;

...

d) do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych zgodnie z art. 89 ust. 1, o ile prawdopodobne jest, że prawo, o którym mowa w ust. 1, uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celów takiego przetwarzania ...”

Artykuł 85 - Przetwarzanie a wolność wypowiedzi i informacji

„1. Państwa członkowskie przyjmują przepisy pozwalające pogodzić prawo do ochrony danych osobowych na mocy niniejszego rozporządzenia z wolnością wypowiedzi i informacji, w tym do przetwarzania dla potrzeb dziennikarskich oraz do celów wypowiedzi akademickiej, artystycznej lub literackiej.

2. Dla przetwarzania do celów dziennikarskich lub do celów wypowiedzi akademickiej, artystycznej lub literackiej państwa członkowskie określają odstępstwa lub wyjątki ..., jeżeli są one niezbędne, by pogodzić prawo do ochrony danych osobowych z wolnością wypowiedzi i informacji.”

3. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 13 maja 2014 r. (Google Hiszpania i Google)

59. W wyroku z dnia 13 maja 2014 r. (sprawa C-131/12, UE:C:2014:317; *Google Spain SL i Google Inc.* - w dalszej części: „*Google Hiszpania*”) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej („TSUE”) został wezwany do określenia zakresu praw i obowiązków wynikających z dyrektywy 95/46/WE. Sprawa wywodziła się ze skargi złożonej przez obywatela hiszpańskiego do hiszpańskiego organu ochrony danych osobowych na hiszpański dziennik i Google. Skarżący podniósł zarzut, że po wpisaniu jego nazwiska w wyszukiwarce Google użytkownik Internetu otrzymywał listę wyników zawierającą hiperłącza do dwóch stron gazety, na których widniało jego nazwisko w związku z aukcją następującą po postępowaniu w sprawie zajęcia. Zwrócił się on do gazety z prośbą o usunięcie lub zmianę tych stron, tak aby nie pojawiały się już dotyczące go dane osobowe lub zastosowanie pewnych narzędzi udostępnionych przez wyszukiwarki w celu ochrony jego danych. Zwrócił się również do Google z wnioskiem o usunięcie lub ukrycie dotyczących go danych osobowych, tak aby przestały one być uwzględniane w wynikach wyszukiwania i nie pojawiały się już w hiperłączach odsyłających do gazety. Hiszpański organ ds. ochrony danych odrzucił skargę dotyczącą gazety, podtrzymał natomiast skargę na operatora Google, który wszczął postępowanie przed sądami hiszpańskimi. W kontekście tego sporu sądowego sprawa została przekazana do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w celu wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

60. TSUE uznał, że czynności podejmowane przez operatorów wyszukiwarek powinny być klasyfikowane jako „przetwarzanie danych”, za które są oni „odpowiedzialni” (art. 2 lit. b) i d)), niezależnie od tego, że dane te zostały już opublikowane w Internecie i nie zostały zmienione przez wyszukiwarkę. Podkreślił, że w zakresie, w jakim działalność wyszukiwarki można odróżnić od działalności prowadzonej przez wydawców stron

internetowych, która to działalność ma charakter dodatkowy w stosunku do działalności prowadzonej przez wydawców stron internetowych, a także wpływa na prawa podstawowe zainteresowanej osoby, operator wyszukiwarki w szczególności ma obowiązek zapewnić pełną skuteczność gwarancji przewidzianych w dyrektywie. Ponadto, uwzględniając łatwość, z jaką informacje publikowane na stronie internetowej mogą być powielane na innych stronach, skuteczna i pełna ochrona użytkowników danych, a w szczególności ich prawa do prywatności, nie mogłaby zostać osiągnięta, gdyby w pierwszej kolejności lub równocześnie musieli oni żądać od wydawców stron internetowych dotyczących ich treści. TSUE stwierdził, że operator wyszukiwarki ma obowiązek usunięcia hiperłączy do stron internetowych, które zostały opublikowane przez osoby trzecie i zawierały informacje dotyczące danej osoby z listy wyników wyświetlanych w wyniku wyszukiwania przeprowadzonego na podstawie nazwiska tej osoby, w tym w przypadkach, gdy nazwisko lub informacje nie zostały usunięte z tych stron internetowych wcześniej lub równocześnie, a nawet, w stosownych przypadkach, gdy ich opublikowanie na tych stronach było samo w sobie zgodne z prawem.

61. TSUE dodał, że nawet przetwarzanie prawidłowych danych, które początkowo jest zgodne z prawem, może z czasem stać się niezgodne z dyrektywą, jeżeli dane te nie są już potrzebne w świetle celów, dla których zostały zgromadzone lub przetworzone. Ma to miejsce w szczególności wtedy, gdy dane wydają się nieodpowiednie, nieistotne lub przestają być istotne, lub też stają się nadmierne w stosunku do takich celów i w świetle czasu, który upłynął. TSUE stwierdził, że skoro na mocy art. 7 i 8 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej osobom zainteresowanym przysługiwało prawo do zapewnienia, że dane informacje dotyczące ich osobiście nie będą już powiązane z ich nazwiskami na liście wyników wyszukiwania, osoby takie miały prawo żądać, aby przedmiotowe informacje nie były dłużej udostępniane ogółowi społeczeństwa z tego względu, że zostały umieszczone na liście wyników wyszukiwania, prawa te z zasady miały charakter nadrzędny nie tylko względem interesu gospodarczego operatora wyszukiwarki, lecz również interesu ogółu społeczeństwa w uzyskaniu dostępu do tych informacji poprzez wyszukiwanie nazwisk takich osób. Zdaniem TSUE nie miałyby to jednak miejsca, gdyby ze szczególnych względów, jak choćby rola odgrywana przez odnośne osoby w życiu publicznym, okazało się, że ingerencja w ich prawa podstawowe uzasadniona jest przeważającym interesem ogółu społeczeństwa w posiadaniu dostępu do danych informacji z tego względu, że zostały one uwzględnione na liście wyników wyszukiwania.

62. Odnośnie do różnicy w traktowaniu wydawcy strony internetowej i operatora wyszukiwarki, TSUE stwierdził, co następuje:

„85. Ponadto przetwarzanie przez wydawcę strony internetowej polegające na publikacji informacji dotyczących osoby fizycznej może w pewnych okolicznościach

odbywać się „wyłącznie w celach dziennikarskich” i w związku z tym korzystać, na podstawie art. 9 dyrektywy 95/46, z odstępstw od wymogów ustanowionych w dyrektywie, podczas gdy wydaje się, aby że w przypadku przetwarzania dokonywanego przez operatora wyszukiwarki nie ma to miejsca. Nie można zatem wykluczyć, że w pewnych okolicznościach osoba, której dotyczą dane, jest w stanie skorzystać z praw, o których mowa w art. 12 lit. b) i art. 14 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy 95/46, w odniesieniu do takiego operatora, lecz nie w odniesieniu do wydawcy strony internetowej.

86. Na zakończenie należy stwierdzić nie tylko, że podstawa wynikająca z art. 7 dyrektywy 95/46, uzasadniająca publikację elementu danych osobowych na stronie internetowej niekoniecznie pokrywa się z podstawą, która ma zastosowanie względem działalności wyszukiwarek, lecz również wynik oceny interesów, o których mowa w art. 7 lit. f) i art. 14 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy może być różny, w zależności od tego, czy chodzi o przetwarzanie dokonane przez operatora wyszukiwarki czy wydawcę strony internetowej, zważywszy na to, że po pierwsze, słuszne interesy uzasadniające przetwarzanie mogą być różne, a po drugie, konsekwencje przetwarzania dla osoby, której dane dotyczą, a w szczególności dla jej życia prywatnego, niekoniecznie są takie same.

87. Faktycznie, zważywszy, że umieszczenie w wykazie wyników uzyskanych w rezultacie wyszukiwania nazwiska osoby na stronie internetowej i zawartych na niej informacji dotyczących takiej osoby znacznie ułatwia dostęp do takich informacji każdemu użytkownikowi Internetu dokonującemu wyszukiwania w odniesieniu do takiej osoby i może odgrywać decydującą rolę w rozpowszechnianiu takich informacji, fakt ten może stanowić poważniejszą ingerencję w podstawowe prawo do prywatności osoby, której dane dotyczą, niż publikacja na stronie internetowej.”

4. Wytyczne Grupy Roboczej Art. 29

63. W dniu 26 listopada 2014 r. europejskie organy ds. ochrony danych, w ramach Grupy Roboczej Art. 29, przyjęły zestaw wytycznych mających na celu zapewnienie ujednoliconego wdrożenia wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 13 maja 2014 r. W drugiej części wytycznych przedstawiono wspólne kryteria, o których stosowanie zwrócono się do organów ochrony danych przy rozpatrywaniu skarg składanych w następstwie odmowy usunięcia danych przez wyszukiwarki. Kryterium trzynaste brzmi następująco:

„13. Czy dane dotyczą przestępstwa?

Państwa członkowskie UE mogą stosować różne podejścia w odniesieniu do publicznego udostępniania informacji o przestępcach i popełnionych przez nich przestępstwach. Mogą istnieć szczególne przepisy prawne określające dostępność takich informacji wraz z upływem czasu. Organy ochrony danych będą rozpatrywać takie przypadki zgodnie z odpowiednimi, krajowymi zasadami i podejściem. Zasadniczo organy ochrony danych częściej rozważają usunięcie z listy wyników wyszukiwania informacji dotyczących stosunkowo drobnych przestępstw, które miały miejsce dawno temu, natomiast rzadziej biorą pod uwagę usunięcie z listy wyników informacji dotyczących przestępstw poważniejszych, do których doszło niedawno. Kwestie te wymagają jednakże dokładnego rozpoznania i będą rozpatrywane indywidualnie.”

PRAWO

I. POŁĄCZENIE SKARG

64. Zważywszy na podobieństwo skarg co do stanu faktycznego i podniesionych kwestii merytorycznych, Trybunał uznaje za stosowne ich połączenie (art. 42 ust. 1 Regulaminu Trybunału).

II. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 8 KONWENCJI

65. Skarżący podnieśli zarzut dotyczący odmowy Federalnego Trybunału Sprawiedliwości wydania odnośnym mediom zakazu przechowywania na ich portalach internetowych zapisu audycji stacji radiowej *Deutschlandfunk* nadawanego w czasie, gdy wydarzenia faktycznie miały miejsce oraz pisemnych relacji publikowanych we wcześniejszych wydaniach *Der Spiegel* i *Mannheimer Morgen*, dotyczących procesu karnego skarżących, a następnie wyroku skazującego za zabójstwo. Skarżący podnieśli zarzut naruszenia ich prawa do poszanowania życia prywatnego na podstawie art. 8 Konwencji, który we właściwych częściach brzmi następująco:

„1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia rodzinnego i prywatnego ...

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na ... ochronę praw i wolności osób.”

66. Rząd nie zgodził się z tym zarzutem.

A. Dopuszczalność skargi

67. Trybunał zauważa, iż skargi nie są oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 35 ust. 3 a) Konwencji. W dalszej kolejności uważa, że nie są również niedopuszczalne z jakichkolwiek innych przyczyn. Muszą zatem zostać uznane za dopuszczalne.

B. Meritum skargi

1. Oświadczenia stron

a) Skarżący

68. Skarżący podnieśli zarzut, iż zostali ponownie narażeni na konfrontację z popełnionym przestępstwem, mimo że od wydania wyroku skazującego minęło ponad piętnaście lat, że odbyli karę i przygotowywali się do reintegracji ze społeczeństwem. Ich zdaniem, przechowywanie

dotyczących ich archiwów w sposób dostępny dla użytkowników Internetu prowadziło do ponownego ich napiętnowania. W tym względzie wskazali, że tak długo, jak dany artykuł dotyczący wyroku skazującego wydanego wiele lat wcześniej pozostaje dostępny na portalu internetowym, przez sąsiada czy pracodawcę będzie od odczytywany w taki sam sposób, niezależnie od tego, czy został napisany niedawno, czy też w momencie wydania wyroku skazującego. W obu przypadkach dana osoba zostanie napiętnowana jako zabójca.

69. Skarżący podnieśli ponadto zarzut, iż Federalny Trybunał Sprawiedliwości nie wziął pod uwagę szczególnych zagrożeń epoki Internetu, czego dowodem jest powołanie się na wyrok w sprawie *Lebach*, wydany przez Federalny Trybunał Konstytucyjny w 1973 r. Jak wynika z oświadczeń skarżących, materiał informacyjny będący przedmiotem sporu w sprawie *Lebach* niewątpliwie osiągnął znaczny poziom rozpowszechnienia, ponieważ został nadany w jednym z trzech istniejących w tamtym czasie kanałów publicznych. Jednakże po pewnym czasie program telewizyjny podlega zapomnieniu, podczas gdy wyszukiwarki internetowe pozwalają na bezpłatne, szybkie i ciągłe uzyskiwanie informacji o konkretnym wydarzeniu w dowolnym czasie, z dowolnego miejsca i w sposób ciągły. Rozpowszechnianie w Internecie stanowi zatem trwale naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego.

70. Skarżący obawiali się, że zostaną trwale naznaczeni jako zabójcy i obawiali się, że wszelkie nowe więzi społeczne zostaną skażone przez informacje - odnoszące się do przeszłości, ale nadal dostępne - dotyczące ich skazania. Ich zdaniem ostrzeżenie Federalnego Trybunału Sprawiedliwości i Rządu o niebezpieczeństwach związanych z wymazywaniem historii były nie do przyjęcia, skoro jedynym celem skarżących było uzyskanie anonimowości osób, o których mowa w doniesieniu dotyczącym wydarzenia. W tym względzie dodali również, że zależy im właśnie na tym, by nie stać się częścią historii współczesnej.

71. Skarżący odrzucili również argument Federalnego Trybunału Sprawiedliwości i Rządu, zgodnie z którym jakikolwiek obowiązek regularnego sprawdzania przez prasę wszystkich swoich archiwów nadmiernie ograniczałby jej wolność wyrażania opinii. Wniosek [skarżących] nie miał na celu nałożenia na media obowiązku systematycznego sprawdzania wszystkich archiwów w regularnych odstępach czasu, lecz jedynie w przypadku wyraźnego wniosku o zachowanie anonimowości złożonego przez osobę, której dane doniesienie dotyczyło. Podobny obowiązek weryfikacji istniał w innych sferach, a koszty związane z takimi wnioskami mogłyby obciążyć stronę występującą z wnioskiem, aby złagodzić ewentualny efekt mrożący dla prasy. Ponadto pojęcie „efektu mrożącego”, na który wskazywał Federalny Trybunał Sprawiedliwości, nie ma zastosowania w przypadku sprzeczności pomiędzy dwoma wolnościami zagwarantowanymi na mocy Konwencji.

72. Skarżący oświadczyli ponadto, że zainteresowanie mediów rozpowszechnianiem przedmiotowych materiałów było niewielkie. Kwestionowali fakt, jakoby dwadzieścia lat po ich skazaniu nadal istniał szczególny interes publiczny w uzyskaniu informacji o tym wydarzeniu. Ich zdaniem interes ten zostałby zaspokojony w ten sam sposób, gdyby w materiałach informacyjnych pozostali oni anonimowi, co wymagałoby jedynie minimalnej interwencji technicznej.

73. Wreszcie, w odpowiedzi na uwagi Rządu skarżący stwierdzili, że wyszukiwarki nie sporządzają regularnie kopii treści internetowych, które byłyby przechowywane w nieskończoność, lecz jedynie udostępniają mechanizmy pamięci podręcznej, które zapisują i przechowują niektóre treści przez pewien okres czasu. Nawet gdyby całkowita anonimowość nie była możliwa, nie oznaczałoby to, iż należy zrezygnować z podejmowania prób zachowania anonimowości. Przeciwnie, w przypadku otrzymania wniosku o nadanie anonimowości środka masowego przekazu, które udostępniły archiwa internetowe, powinny zostać zobowiązane do uczynienia wszystkiego, co w ich mocy w celu ograniczenia rozpowszechniania materiałów.

74. Skarżący oświadczyli następnie, że fakt wyczerpania wszystkich środków odwoławczych przewidzianych w prawie niemieckim w celu wznowienia postępowania karnego nie pozbawia ich prawa do poszanowania życia prywatnego.

(b) Rząd

75. Rząd podkreślił znaczenie archiwów cyfrowych dla pamięci zbiorowej, ponieważ przyczyniają się one do dokumentowania historii współczesnej poprzez zachowanie materiałów drukowanych i informacji publikowanych wyłącznie w formie cyfrowej. Zdaniem Rządu nałożenie na media obowiązku ciągłej weryfikacji archiwów cyfrowych w celu zapewnienia anonimowości doniesień stanowiłoby nadmierną ingerencję. Wbrew twierdzeniom skarżących, taki obowiązek wymagałby znacznych wysiłków ze strony mediów, zarówno pod względem personelu, jak i zasobów technicznych, tym bardziej, że zasoby archiwów cyfrowych stale się powiększają.

76. Rząd wskazał w tym względzie, że wprowadzenie automatycznego usuwania lub anonimizacji materiałów po upływie pewnego okresu czasu nie rozwiąże kwestii podniesionej w niniejszych skargach. W opinii Rządu odpowiedź na pytanie, czy dane doniesienie powinno zostać zanonimizowane ze względu na prawo do ochrony dóbr osobistych, zależy od szeregu konkretnych okoliczności właściwych dla każdego doniesienia oraz od stopnia ingerencji w konkurencyjne prawa. Ocenę taką mogłyby przeprowadzać wyłącznie wykwalifikowane osoby, posiadające kompetencje w zakresie równoważenia praw.

77. Rząd argumentował ponadto, że przyjęcie takich wniosków nie tylko skutkowałoby ponownym pisaniem historii, na co w swojej opinii w sprawie *Google Hiszpania* wskazał rzecznik generalny, lecz również wiązałoby się z ryzykiem, że ze względu na wymagane inwestycje w zasoby techniczne i ludzkie media będą musiały ograniczyć lub wręcz uniemożliwić korzystanie z archiwów cyfrowych oraz zaprzestać publikacji zindywidualizowanych doniesień wywierających wpływ na prawo zainteresowanych osób do ochrony dóbr osobistych.

78. Rząd zwrócił również uwagę na fakt, że państwa stoją w obliczu szybkiego rozwoju technicznego we wszystkich obszarach Internetu i że wobec braku wspólnych norm europejskich przy regulowaniu poruszanych kwestii prawnych dysponują znaczącym marginesem uznania. Prawo do zapomnienia jako takie nie zostało zagwarantowane. Dyrektywa 95/46/WE i ustawa federalna o ochronie danych osobowych (transponująca dyrektywę) określają jedynie warunki, przy których dane osobowe muszą zostać usunięte.

79. W odpowiedzi na stwierdzenia skarżących Rząd oświadczył, że szybkość i łatwość wyszukiwania informacji lub nazwisk w archiwach cyfrowych wynikają przede wszystkim z działania wyszukiwarek internetowych. Bez nich wyszukiwanie byłoby równie pracochłonne jak wyszukiwanie w sposób „tradycyjny” przed erą Internetu i stwarzałoby mniej problemów dotyczących praw podstawowych. Po opublikowaniu w Internecie dane informacje można zawsze odnaleźć - nawet jeżeli zostały usunięte ze strony internetowej, która pierwotnie zamieściła je w Internecie. Wyszukiwarki internetowe kopiuje treści internetowe w regularnych odstępach czasu i zapisują je na swoich serwerach. W rezultacie osoby, których dotyczyły treści internetowe, w celu doprowadzenia do usunięcia samej treści lub swego nazwiska musiałyby skontaktować się z dużą liczbą stron.

80. Zgodnie z oświadczeniem Rządu Federalny Trybunał Sprawiedliwości zważył odpowiednie konkurencyjne interesy zgodnie z kryteriami określonymi w orzecznictwie Trybunału. Uznając interes skarżących dotyczący ich społecznej reintegracji, Federalny Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że odnośne doniesienia dostarczają prawdziwych i obiektywnych informacji dotyczących ważnego wydarzenia, a mianowicie zabójstwa popularnego aktora. Federalny Trybunał Sprawiedliwości orzekł również, że pomimo zamieszczenia w Internecie, rozpowszechnianie tych doniesień było ograniczone. Zostały one wyraźnie oznaczone jako informacje archiwalne i z tego względu mogły zostać zidentyfikowane jedynie przez te osoby, które poszukiwały konkretnie tych informacji. Nie podjęto żadnych działań, aby w szczególności sposób zwrócić na nie uwagę czytelników. Ponadto w przypadku archiwum internetowego *Der Spiegel* pobierano opłatę za dostęp. Rząd dodał, że skarżący nie przedstawili jakichkolwiek dowodów pozwalających ocenić łatwość wyszukiwania

dotyczących ich doniesień czy pozycję, przykładowo, na liście wyszukiwania Google.

81. Na zakończenie Rząd stwierdził, że to sami skarżący, trzynastcie lat po popełnieniu przestępstwa i dziesięć lat po wydaniu wyroku skazującego, wzbudzili nowe zainteresowanie opinii publicznej, składając wnioski o wznowienie postępowania karnego przeciwko nim, a w szczególności podejmując inicjatywę przesłania dokumentów do prasy, w szczególności dotyczących ich wniosków o wznowienie postępowania, i kontynuując te działania aż do 2004 r. W szczególności, w piśmie z dnia 31 sierpnia 2004 r. skierowanym do tygodnika *Der Spiegel*, pierwszy skarżący wyraźnie zażądał, aby prasa informowała opinię publiczną. W związku z tym media nie miały powodów, by sądzić, że skarżący nie życzą sobie dalszych kontaktów z prasą w miarę zbliżania się terminu ich uwolnienia.

82. W odniesieniu do zdjęć Rząd utrzymywał, że Federalny Trybunał Sprawiedliwości również dokonał równoważenia interesów w sposób zgodny z Konwencją i orzecznictwem Trybunału. Zdjęcia przedstawiały skarżących na sali sądowej sądu karnego oraz w towarzystwie W.S. i funkcjonariusza więziennego, a zatem miały bezpośredni związek z przedmiotem rozpatrywanych artykułów, to jest z procesem karnym. Wreszcie, w sposób neutralny i obiektywny prezentowały one współczesną prawdę historyczną.

2. Oświadczenia stron trzecich

83. Strony trzecie stwierdziły, że prawo do publikowania pełnych nazwisk stanowi integralny element wolności wypowiedzi mediów i pozwala im wypełniać zadanie polegające na informowaniu opinii publicznej o sprawach leżących w interesie publicznym. Strony trzecie podkreśliły również znaczenie dla prasy możliwości tworzenia archiwów cyfrowych, które w dużej mierze zastąpiły archiwa tradycyjne i stanowią praktycznie jedyne źródło badań w dziedzinie historii współczesnej. Dokładność archiwów ma kluczowe znaczenie dla dokumentowania historii, pamięci zbiorowej i debaty publicznej.

84. Strony trzecie podkreśliły również, że nie mogą stale badać materiałów archiwalnych pod kątem treści, które mogą być lub stać się niezgodne z prawem. Obowiązek wykonania takiego zadania byłby jak miecz Damoklesa i wykraczałby poza ich możliwości. Przykładowo, archiwa internetowe *Spiegel online* zawierają około miliona dokumentów, a liczba nowych dokumentów dodawanych w każdym tygodniu wynosi około 1500; w przypadku archiwów *Deutschlandradio* liczba dokumentów dodawanych każdego dnia wynosi 220 plików audio i 85 plików tekstowych.

85. Na zakończenie strony trzecie stwierdziły, iż nie ma już możliwości wyszukania w Internecie materiałów będących przedmiotem niniejszej sprawy przy użyciu wyszukiwarek. Mimo że dwa artykuły opublikowane

przez *Spiegel online* rzeczywiście można było jeszcze znaleźć w przypadku wyszukiwania nazwiska zamordowanego aktora, nazwiska skarżących nie zostały podane w całości. Ponadto zdecydowana większość uzyskanych wyników badań dotyczyła raczej aspektów proceduralnych niż samego przestępstwa i zawierała sprawozdania dotyczące wniosków o zachowanie anonimowości publikowanych artykułów. Z przeprowadzonych badań statystycznych wynikało zatem, że zainteresowanie użytkowników Internetu przedmiotowymi artykułami jest nieznaczące.

3. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

86. Trybunał przypomina, że pojęcie „życia prywatnego” jest szerokim pojęciem niepodlegającym wyczerpującej definicji, które obejmuje integralność fizyczną i psychiczną osoby i w związku z tym może obejmować wiele aspektów tożsamości osoby, takich jak identyfikacja płciowa i orientacja seksualna, nazwisko lub elementy związane z prawem osoby do wizerunku. Pojęcie to obejmuje informacje osobowe, odnośnie których jednostki mogą zasadnie oczekiwać, że nie powinny być bez ich zgody publikowane (zob. *Flinkkilä i Inni przeciwko Finlandii*, nr 25576/04, § 75, 6 kwietnia 2010 r. oraz *Saaristo i Inni przeciwko Finlandii*, nr 184/06, § 61, 12 października 2010 r.).

87. W dalszej kolejności Trybunał przypomina, że w przypadku gromadzenia danych dotyczących konkretnej osoby, przetwarzania lub wykorzystywania danych osobowych lub publikacji danego materiału w sposób lub w stopniu wykraczającym poza zakres normalnie przewidywalny, dać znają o sobie aspekty dotyczące życia prywatnego. Trybunał stwierdzał, że ochrona danych osobowych ma podstawowe znaczenie dla korzystania przez osobę z prawa do poszanowania jej życia prywatnego i rodzinnego zagwarantowanego przepisem art. 8 Konwencji (zob. *Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy przeciwko Finlandii* [WI], nr 931/13, § 136, 27 czerwca 2017 r.). W wyroku tym Trybunał stwierdził ponadto, że art. 8 Konwencji przewiduje prawo do formy samostanowienia informacyjnego, umożliwiając jednostkom powoływanie się na prawo do prywatności w odniesieniu do danych, które, choć neutralne, były gromadzone, przetwarzane i rozpowszechniane zbiorowo oraz w takiej formie lub w taki sposób, że mogło dojść do naruszenia praw wynikających z art. 8 (*ibid.*, § 137).

88. Jednakże, aby uwzględnić przepis art. 8, atak na dobre imię osoby musi osiągnąć pewien stopień intensywności i zostać przeprowadzony w sposób szkodzący korzystaniu przez nią z prawa do poszanowania życia prywatnego. Ponadto nie można powoływać się na art. 8 w celu złożenia skargi na utratę reputacji stanowiącą przewidywalny skutek działań

jednostki, takich jak na przykład popełnienie przestępstwa (zob. *Axel Springer AG przeciwko Niemcom* [WI], nr 39954/08, § 83, 7 lutego 2012 r.).

89. Trybunał zauważa, że w sprawach takich jak niniejsza konieczne jest zbadanie, czy zachowana została właściwa równowaga pomiędzy - z jednej strony - prawem skarżących do poszanowania życia prywatnego wynikającym z art. 8 Konwencji oraz - z drugiej strony - prawem stacji radiowej do wolności wyrażania opinii oraz prawem społeczeństwa do informacji gwarantowanymi przepisem art. 10. Badając tę równowagę, Trybunał musi uwzględnić między innymi pozytywne obowiązki państwa wynikające z art. 8 Konwencji (zob. *X i Y przeciwko Holandii*, 26 marca 1985 r., § 23, Seria A nr 91 i *Von Hannover (nr 2)*, cyt. powyżej, § 98) oraz zasady ustanowione w utrwalonym orzecznictwie dotyczącym zasadniczej roli prasy w społeczeństwie demokratycznym, która obejmuje informowanie i komentowanie postępowań sądowych. Nie można sobie wyobrazić, że nie może być mowy o wcześniejszej lub równoczesnej dyskusji na temat procesów, czy to w czasopiśmie specjalistycznych, w prasie ogólnej, czy też wśród ogółu społeczeństwa. Przekazywanie takich informacji i idei nie tylko jest zadaniem mediów, lecz także społeczeństwo ma prawo do ich otrzymywania. W przeciwnym razie prasa nie mogłaby odgrywać istotnej roli „stróża publicznego” (zob. *Axel Springer AG*, cyt. powyżej, §§ 79-81). Ponadto nie jest zadaniem Trybunału, podobnie jak nie jest zadaniem sądów krajowych, wskazywanie prasie technik informacyjnych, jakie należy zastosować w danym przypadku (zob. *Jersild przeciwko Danii*, 23 września 1994 r., § 31, Seria A nr 298 oraz *Mosley przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, nr 48009/08, § 113, 10 maja 2011 r.).

90. W uzupełnieniu tej podstawowej funkcji, prasa odgrywa dodatkową, lecz istotną rolę w zakresie utrzymywania archiwów zawierających wiadomości prezentowanych wcześniej oraz ich udostępnianiu opinii publicznej. W tym kontekście Trybunał podkreśla istotny wkład archiwów internetowych w utrzymywanie i udostępnianie wiadomości i informacji. Archiwa takie są ważnym źródłem edukacji i wiedzy historycznej, zwłaszcza że są łatwo dostępne dla szerokiego ogółu i generalnie są bezpłatne (zob. *Times Newspapers Ltd przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (nr 1 i 2)*, nr 3002/03 i 23676/03, §§ 27 i 45, ETPCz 2009 r. oraz *Węgrzynowski i Smolczewski przeciwko Polsce*, nr 33846/07, § 59, 16 lipca 2013 r.; zob. także Zalecenie nr R(2000)13 Komitetu Ministrów, cyt. w par. 54 powyżej).

91. W tym kontekście Trybunał podkreśla również, że strony internetowe są narzędziem informacyjno-komunikacyjnym, znacznie różniącym się od mediów drukowanych, szczególnie w odniesieniu do możliwości przechowywania i przekazywania informacji, oraz że ryzyko szkody, jakie stwarzają treści i komunikaty w Internecie dla korzystania z praw i wolności człowieka, w szczególności prawa do poszanowania życia prywatnego, jest z pewnością wyższe niż ryzyko stwarzane przez prasę

(zob. *Delfi AS przeciwko Estonii* [WI], nr 64569/09, § 133, ETPCz 2015 r.; *Redakcja Prawoje Dielo i Sztekel przeciwko Ukrainie*, nr 33014/05, § 63, ETPCz 2011 r. (streszczenie) oraz *Cicad przeciwko Szwajcarii*, nr 17676/09, § 59, 7 czerwca 2016 r.), w szczególności ze względu na istotną rolę wyszukiwarek.

92. Wybór środków mających na celu zapewnienie zgodności z art. 8 Konwencji w sferze relacji między jednostkami z zasady wchodzi w zakres marginesu uznania przysługującego Umawiającym się Państwom, niezależnie od tego, czy obowiązki państwa są pozytywne czy negatywne. Ten margines uznania jest co do zasady taki sam, jak margines przysługujący państwom na mocy art. 10 Konwencji przy ocenie, czy i w jakim stopniu niezbędne jest naruszenie wolności wyrażania opinii chronionej przez ten artykuł (zob. *Von Hannover (nr 2)*, cyt. powyżej, § 106; *Axel Springer AG*, cyt. powyżej, § 87 oraz *Couderc i Hachette Filipacchi Associés przeciwko Francji* [WI], nr 40454/07, § 91, ETPCz 2015 r. (streszczenie)).

93. Margines ten idzie jednakże w parze z europejskim nadzorem, obejmującym zarówno ustawodawstwo, jak i decyzje wykonawcze, nawet te wydane przez niezawisły sąd. W ramach wykonywania funkcji nadzoru Trybunał nie ma za zadanie zająć miejsca sądów krajowych, lecz raczej dokonać weryfikacji czy, w świetle sprawy jako całości, decyzje podjęte przez nie zgodnie z przysługującymi im uprawnieniami w zakresie oceny sprawy, były zgodne z odpowiednimi postanowieniami Konwencji (zob. *Von Hannover (nr 2)*, cyt. powyżej, § 105 oraz *Axel Springer AG*, cyt. powyżej, § 86).

94. W sytuacji, gdy władze krajowe dokonały równoważenia interesów zgodnie z kryteriami ustalonymi w orzecznictwie Trybunału, muszą istnieć silne podstawy, by zastąpić opinie sądów krajowych opinią Trybunału (zob. *MGN Limited przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, nr 39401/04, §§ 150 i 155, 18 stycznia 2011 r. oraz *Bédat przeciwko Szwajcarii* [WI], nr 56925/08, § 54, 29 marca 2016 r.). Innymi słowy, jeżeli Państwo ma obowiązek zapewnić równowagę pomiędzy konkurującymi ze sobą interesami prywatnymi lub konkurencyjnymi prawami Konwencji, zwykle Trybunał przyznaje szeroki margines uznania (zob. *Delfi AS*, cyt. powyżej, § 139; *Magyar Tartalomszolgáltatás Egysülete i Index.hu Zrt przeciwko Węgrom*, nr 22947/13, § 59, 2 lutego 2016 r. oraz *Fürst-Pfeifer przeciwko Austrii*, nr 33677/10 i 52340/10, § 40, 17 maja 2016 r.).

95. Trybunał miał już okazję wskazywać odpowiednie zasady, którymi musi kierować się - a co ważniejsze, którymi kierować się muszą sądy krajowe - przy ocenie konieczności. Określił w tym względzie szereg kryteriów w kontekście równoważenia konkurencyjnych praw. Stosowne kryteria zostały dotychczas zdefiniowane jako: wkład w debatę w interesie publicznym, stopień, w jakim dana osoba jest publicznie znana, temat materiału informacyjnego, wcześniejsze zachowanie danej osoby, treść,

forma i konsekwencje publikacji oraz, w razie potrzeby, okoliczności wykonania zdjęć (zob. *Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy*, cyt. powyżej, § 165 oraz orzecznictwo przywołane tamże).

96. Trybunał uważa, że tak zdefiniowane kryteria mogą zostać zastosowane w odniesieniu do niniejszej sprawy, chociaż niektóre z nich mogą mieć większe lub mniejsze znaczenie ze względu na szczególne okoliczności sprawy (ibid., § 166; zob. również *Falzon przeciwko Malcie*, nr 45791/13, § 55, 20 marca 2018 r. oraz *Axel Springer i RTL Television GmbH przeciwko Niemcom*, nr 51405/12, § 42, 21 września 2017 r.).

(b) Zastosowanie zasad do faktów niniejszej sprawy

97. W pierwszej kolejności Trybunał przypomina, że to przede wszystkim dzięki wyszukiwarkom informacje o skarżących znajdujące się w posiadaniu danych środków masowego przekazu są łatwo dostępne dla użytkowników Internetu. Niemniej jednak początkowa ingerencja w korzystanie przez skarżących z prawa do poszanowania ich życia prywatnego wynikała z decyzji środków masowego przekazu o opublikowaniu tych informacji, a w szczególności o udostępnieniu ich na ich stronach internetowych, nawet bez zamiaru przyciągnięcia uwagi opinii publicznej; istnienie wyszukiwarek jedynie rozszerzyło zakres ingerencji. Właśnie ze względu na taki istotniejszy wpływ na rozpowszechnianie informacji i charakter działalności leżącej u podstaw publikacji informacji o danej osobie, obowiązki wyszukiwarek wobec osoby, której dotyczą informacje, mogą się różnić od obowiązków podmiotu, który pierwotnie opublikował informacje. W rezultacie, wyważenie przedmiotowych interesów może mieć różne skutki w zależności od tego, czy wniosek dotyczący usunięcia adresowany jest do podmiotu, który jako pierwszy publikował informacje i którego działalność zasadniczo stanowi istotę interesu, którego chronić ma wolność wypowiedzi, czy też wyszukiwarki, której głównym celem nie jest publikowanie wstępnych informacji o danej osobie, lecz w szczególności ułatwienie identyfikacji wszelkich dostępnych informacji o tej osobie i ustalenie jej profilu (w tym kontekście zob. również wyrok TSUE z dnia 13 maja 2014 r., nr C-131/12, par. 59-62 powyżej).

(ii) Wkład w debatę w interesie publicznym

98. W odniesieniu do kwestii istnienia debaty w interesie publicznym Trybunał zauważył, że Federalny Trybunał Sprawiedliwości zwrócił uwagę na duże zainteresowanie, jakie w owym czasie wzbudzało przestępstwo i proces karny ze względu na powagę faktów i wysoką pozycję ofiary. Federalny Trybunał Sprawiedliwości zauważył również, że skarżący próbowali aż do 2000 r., a także później, doprowadzić do wznowienia postępowania karnego. Podkreślił również zgodny z prawdą i obiektywny charakter doniesień. Trybunał może zgodzić się z takim poglądem, ponieważ w interesie publicznym leży zasadniczo informowanie

społeczeństwa o postępowaniu karnym i możliwość uzyskania informacji w tym zakresie, zwłaszcza gdy postępowanie dotyczy szczególnie poważnych faktów sądowych, które wzbudzają duże zainteresowanie (zob. przykładowo *Schweizerische Radio und Fernsehgesellschaft SRG przeciwko Szwajcarii*, nr 34124/06, § 56, 21 czerwca 2012 r. oraz *Egeland i Hanseid przeciwko Norwegii*, nr 34438/04, § 58, 16 kwietnia 2009 r.). Dotyczy to nie tylko doniesień, które pojawiły się w trakcie przedmiotowego procesu karnego, ale może również obejmować, w zależności od okoliczności sprawy, doniesienia dotyczące wniosku o wznowienie postępowania złożonego kilka lat po wydaniu wyroku skazującego.

99. Trybunał zauważa, że szczególną cechą niniejszych skarg jest to, że skarżący nie podważają legalności doniesień w czasie, gdy pojawiły się one po raz pierwszy lub zostały udostępnione na portalach internetowych danych środków masowego przekazu, lecz raczej fakt, iż doniesienia te były dostępne długo po tym fakcie, a w szczególności w miarę zbliżania się daty oczekiwanego zwolnienia skarżących z więzienia. Musi zatem zbadać, czy fakt udostępnienia przedmiotowych doniesień w dalszym ciągu przyczynił się do debaty w interesie publicznym.

100. Trybunał zauważa, że po upływie pewnego czasu, a w szczególności w miarę zbliżania się daty zwolnienia z więzienia, osoby skazane mają interes w zakończeniu konfrontacji z popełnionymi przez sienie czynami w celu umożliwienia reintegracji społecznej (zob. *Österreichischer Rundfunk przeciwko Austrii*, nr 35841/02, § 68, 7 grudnia 2006 r.; *Österreichischer Rundfunk* (dec.), cyt. powyżej oraz, *mutatis mutandis*, *Segerstedt-Wiberg i Inni przeciwko Szwecji*, nr 62332/00, §§ 90-91, ETPCz 2006-VII). Powyższe może być szczególnie zgodne z prawdą w przypadku, gdy osoba skazana zostanie ostatecznie uwolniona. Podobnie, poziom interesu publicznego w zakresie postępowania karnego będzie się różnić, ponieważ - w zależności od szeregu czynników takich jak okoliczności sprawy - może się on zmieniać w trakcie postępowania (zob. *Axel Springer AG*, cyt. powyżej, § 96).

101. Wracając do niniejszej sprawy, Trybunał zauważa, iż Federalny Trybunał Sprawiedliwości, choć przyznał, iż skarżący posiadali istotny interes w tym, by zakończyła się konfrontacja z wydanym wyrokiem skazującym, podkreślił również, że opinia publiczna posiadała interes nie tylko w zakresie otrzymywania informacji na temat wydarzenia bieżącego, lecz również możliwości badania wydarzeń z przeszłości. Federalny Trybunał Sprawiedliwości wskazał również, że zadaniem mediów jest udział w kształtowaniu demokratycznej opinii publicznej poprzez udostępnienie społeczeństwu wiadomości przechowywanych w ich archiwach.

102. Trybunał w pełni zgadza się z tym wnioskiem. Trybunał konsekwentnie podkreślał istotną rolę prasy w społeczeństwie demokratycznym (zob. *The Sunday Times przeciwko Zjednoczonemu*

Królestwu (nr 1), 26 kwietnia 1979 r., § 65, Seria A nr 30), w tym za pośrednictwem stron internetowych i w drodze tworzenia archiwów cyfrowych, które w znacznym stopniu przyczyniają się do zwiększenia dostępu społeczeństwa do informacji i ich rozpowszechniania (zob. *Times Newspapers Ltd (nr 1 i 2)*, cyt. powyżej, § 27 oraz *Węgrzynowski i Smolczewski*, cyt. powyżej, § 65). Ponadto, zgodnie z orzecznictwem Trybunału, uzasadniony interes publiczny w dostępie do publicznych archiwów internetowych prasy podlega ochronie na mocy art. 10 Konwencji (ibid.), a w przypadku wszelkich środków ograniczających dostęp do informacji, które opinia publiczna ma prawo otrzymywać, niezbędne jest przedstawienie szczególnie silnych podstaw (zob. *Timpul Info-Magazin i Anghel przeciwko Mołdowie*, nr 42864/05, § 31, 27 listopada 2007 r. oraz *Times Newspapers Ltd (nr 1 i 2)*, cyt. powyżej, § 41).

103. W tym kontekście Trybunał zauważa, że Federalny Trybunał Sprawiedliwości zwrócił uwagę na ryzyko wywarcia efektu mrozącego na wolność wypowiedzi prasy w przypadku pozytywnego rozpatrywania wniosków takich jak wnioski skarżących, w szczególności na ryzyko, że media, ze względu na brak wystarczającego personelu i czasu na rozpatrzenie takich wniosków, mogłyby zaprzestać podawania w swoich sprawozdaniach elementów identyfikujących, które w terminie późniejszym mogłyby stać się niezgodne z prawem.

104. Trybunał zauważa, że skarżący nie żądali, by media prowadziły systematyczną i stałą kontrolę swoich archiwów, lecz jedynie, by przeprowadzały taką kontrolę w przypadku otrzymania wyraźnego, indywidualnego wniosku. Nie może jednakże wykluczyć istnienia ryzyka dla prasy, na które wskazał Federalny Trybunał Sprawiedliwości. Obowiązek zbadania legalności doniesienia na późniejszym etapie, na wniosek osoby zainteresowanej, który obejmuje - jak słusznie zauważył Rząd - wyważenie wszystkich wchodzących w grę interesów, wiązałby się z ryzykiem, że prasa będzie powstrzymywać się od przechowywania materiałów w swoich archiwach internetowych lub pomijać zindywidualizowane elementy zawarte w takich materiałach, które mogłyby stać się przedmiotem takiego wniosku. O ile uznaje się znaczenie praw osoby, która stała się przedmiotem treści dostępnych w Internecie, prawa te należy zrównoważyć w stosunku do prawa społeczeństwa do otrzymywania informacji o wydarzeniach z przeszłości i historii współczesnej, w szczególności poprzez wykorzystanie cyfrowych archiwów prasowych. Trybunał zauważa w tym względzie, że najbardziej staranna kontrola przewidziana przepisem art. 10 wymagana jest w sytuacji, gdy środki lub sankcje nałożone na prasę mogą zniechęcić prasę do uczestnictwa w debatach na tematy będące przedmiotem uzasadnionego zainteresowania opinii publicznej (zob. *Bladet Tromsø i Stensaas przeciwko Norwegii [WI]*, nr 21980/93, § 64, ETPCz 1999-III oraz *Times Newspapers Ltd (nr 1 i 2)*, cyt. powyżej, § 41).

105. W zakresie, w jakim skarżący podkreślili, że nie wnioskowali o usunięcie kwestionowanych materiałów, lecz jedynie o to, by nie zawierały one ich nazwisk, Trybunał zauważa, że anonimizacja materiału informacyjnego jest z pewnością mniej szkodliwa dla wolności wypowiedzi niż usunięcie całego takiego materiału (zob. *mutatis mutandis*, *Times Newspapers Ltd (nr 1 i 2)*, cyt. powyżej, § 47). Przypomina jednakże, iż podejście do relacjonowania danego tematu jest kwestią wolności dziennikarskiej i że art. 10 Konwencji decyduje o tym, jakie szczegółowe informacje należy opublikować w celu zapewnienia wiarygodności artykułu pozostawia dziennikarzom, pod warunkiem że wybory, których dokonują w tym zakresie, opierają się na zasadach etycznych i kodeksach postępowania obowiązujących w ich zawodzie (zob. *Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy*, cyt. powyżej, § 186). Trybunał jest zdania, podobnie jak media występujące w charakterze stron trzecich, że uwzględnienie w doniesieniach zindywidualizowanych informacji, takich jak pełne imię i nazwisko odnośnej osoby, stanowi ważny aspekt pracy prasy (zob. *Fuchsmann przeciwko Niemcom*, nr 71233/13, § 37, 19 października 2017 r.), zwłaszcza w przypadku doniesień o postępowaniach karnych, które wzbudziły duże zainteresowanie. Trybunał dochodzi do wniosku, że w niniejszej sprawie dostępność kwestionowanych doniesień na stronach internetowych środków masowego przekazu w chwili złożenia wniosków przez skarżących wciąż przyczyniała się do debaty w interesie publicznym, której znaczenie nie zmniejszyło się mimo upływu kilku lat.

(ii) *W jakim stopniu dana osoba jest publicznie znana i temat materiału informacyjnego*

106. Trybunał zauważa, że sądy niemieckie nie wypowiedziały się wyraźnie w kwestii, jak dobrze znanymi osobami byli skarżący. Zauważa jednak, że publiczny profil skarżących był ściśle związany z faktem, iż popełnili oni zabójstwo i późniejszym procesem karnym. W związku z tym, choć nic nie wskazuje na to, że przed popełnieniem przestępstwa skarżący byli znani opinii publicznej, to jednak w trakcie procesu uzyskali oni pewną rozpoznawalność, która zgodnie z ustaleniami sądów cywilnych przyciągnęła znaczną uwagę opinii publicznej ze względu na charakter i okoliczności przestępstwa oraz sławę ofiary. Trybunał zauważa, że o ile wraz z upływem czasu, zainteresowanie społeczeństwa przestępstwem - a w rezultacie również rozpoznawalność skarżących - spadło, skarżący ponownie znaleźli się w centrum uwagi po kilkakrotnych próbach wznowienia postępowania karnego przeciwko nim i zwróceniu się w tej sprawie do prasy. Trybunał dochodzi zatem do wniosku, że skarżący nie byli po prostu osobami prywatnymi nieznanymi publicznie w chwili składania przez nich wniosków o zachowanie anonimowości.

107. W odniesieniu do tematu doniesień, Trybunał zauważa, że dotyczyły one albo przebiegu procesu karnego w odpowiednim czasie albo

jednego z wniosków skarżących o wznowienie postępowania, które to tematy mogły przyczynić się do debaty w społeczeństwie demokratycznym. Trybunał odwołuje się w tym względzie do swoich ustaleń przedstawionych w par. 111 poniżej.

(iii) Wcześniejsze zachowanie danej osoby w relacjach z mediami

108. W odniesieniu do zachowania skarżących od czasu wydania wyroku skazującego, Trybunał zauważył - na co wskazał Federalny Trybunał Sprawiedliwości - że podjęli oni wszelkie „możliwe” środki prawne w celu wznowienia postępowania karnego. Ponadto, jak stwierdził Rząd, w toku składania ostatniego wniosku wznowienie postępowania w 2004 r., to znaczy odpowiednio dwa i pół i trzy lata przed zwolnieniem z więzienia, skarżący kontaktowali się z prasą, której przekazali szereg dokumentów częściowo związanych z wnioskiem o wznowienie postępowania, jednocześnie zachęcając dziennikarzy do informowania opinii publicznej. Warto również zauważyć, że - jak Federalny Trybunał Sprawiedliwości zaznaczył w wyroku z dnia 22 lutego 2011 r. dotyczącym drugiego skarżącego (zob. par. 45 powyżej) - do 2006 r. na stronie internetowej prawnika reprezentującego drugiego skarżącego w sprawie karnej dostępne były liczne dotyczące go materiały.

109. W tym kontekście, o ile nie można krytykować osoby skazanej - szczególnie takiej, która twierdzi, iż jest niewinna - w związku z korzystaniem ze środków odwoławczych dostępnych w prawie krajowym w celu zakwestionowania swojego wyroku skazującego, Trybunał zauważa, że próby skarżących wykraczały daleko poza zwykłe korzystanie ze środków odwoławczych dostępnych w niemieckim prawie karnym. W szczególności, interes skarżących polegający na tym, by nie musieli dłużej konfrontować się z faktem skazania poprzez informacje przechowywane na portalach internetowych szeregu środków masowego przekazu miał w niniejszej sprawie mniejsze znaczenie ze względu na ich zachowanie w stosunku do prasy. Trybunał dochodzi zatem do wniosku, że zasadne oczekiwania skarżących (zob. *mutatis mutandis*, *Axel Springer AG*, cyt. powyżej, § 101) co do uzyskania anonimowości w materiałach informacyjnych lub wręcz prawa do bycia zapomnianym w Internecie, również w miarę zbliżania się terminu zwolnienia, mogły być jedynie ograniczone.

(iv) Treść, forma i konsekwencje publikacji

110. Trybunał przypomina, że sposób, w jaki zdjęcie lub doniesienie jest publikowane oraz sposób, w jaki dana osoba jest w nim przedstawiona, również mogą stanowić czynniki, które należy wziąć pod uwagę. Istotnym czynnikiem może być również zakres rozpowszechnienia danego doniesienia i fotografii, w zależności od tego, czy gazeta jest gazetą krajową czy lokalną, oraz czy posiada duży lub ograniczony nakład (zob. *Von Hannover (nr 2)*, cyt. powyżej, § 112, oraz orzecznictwo tam cytowane).

111. W odniesieniu do przedmiotu, treści i formy przedmiotowych dokumentów Trybunał nie widzi podstaw do krytyki sposobu, w jaki Federalny Trybunał Sprawiedliwości ocenił doniesienia *Deutschlandradio* i *Mannheimer Morgen*. Teksty, o których mowa, zostały napisane przez media w ramach korzystania przez nie z wolności wyrażania opinii. Obiektywnie opisano w nich orzeczenie sądowe, a ich prawdziwość czy legalność pochodzenia nie były w żadnym czasie kwestionowane (por. *Węgrzynowski i Smolczewski*, cyt. powyżej, § 60). W odniesieniu do pliku na *Spiegel online*, Trybunał przyznaje, że niektóre artykuły, a w szczególności artykuł opublikowany w wydaniu z dnia 30 listopada 1992 r. (zob. par. 28 powyżej), mogłyby ze względu na charakter przekazywanych informacji zostać poddane w wątpliwość. Zauważa jednak, że szczegóły dotyczące życia oskarżonych opisane przez autora artykułów stanowią część informacji, które sędziowie prawa karnego są zwyczajowo zobowiązani uwzględniać przy ocenie okoliczności przestępstwa i elementów winy jednostki, a tym samym stanowią na ogół część dyskusji w toku przesłuchań publicznych. Ponadto artykuły te nie odzwierciedlały zamiaru przedstawienia skarżących w sposób lekceważący lub zaszkodzenia ich reputacji (zob. *Lillo Stenberg i Sæther przeciwko Norwegii*, nr 13258/09, § 41, 16 stycznia 2014 r. oraz *Sihler-Jauch i Jauch przeciwko Niemcom* (dec.), nr 68273/10 i 34194/11, § 38, 24 maja 2016 r.).

112. W odniesieniu do zakresu rozpowszechniania doniesień Trybunał zwrócił uwagę na ustalenie Trybunału Sprawiedliwości, że w odróżnieniu od przekazu telewizyjnego w czasie najlepszej oglądalności, w tym przypadku obieg informacji był ograniczony ze względu na ograniczoną dostępność oraz fakt, że nie zostały one udostępnione na stronach informacyjnych odpowiednich stron internetowych mediów, lecz w rubrykach wyraźnie wskazujących, że są to doniesienia archiwalne. Skarżący zakwestionowali ten tok rozumowania i twierdzili w szczególności, że Federalny Trybunał Sprawiedliwości błędnie rozumiał realia ery Internetu oraz nie docenił zagrożeń związanych z trwałym charakterem informacji online, w szczególności z powodu istnienia potężnych i skutecznych wyszukiwarek.

113. Trybunał zauważył, że ze względu na zamieszczenie na portalach internetowych przedmiotowe artykuły nie mogły zwrócić uwagi użytkowników Internetu, którzy nie poszukiwali informacji o skarżących (zob. przeciwnie i *mutatis mutandis*, *Mouvement raëlien suisse przeciwko Szwajcarii* [WI], nr 16354/06, § 69, ETPCz 2012 r. (streszczenie)). Ponadto zdaniem Trybunału nic nie wskazuje na to, by utrzymanie dostępu do artykułów miało na celu ponowne rozpowszechnianie informacji o skarżących. W tym zakresie Trybunał może przyjąć wnioski Federalnego Trybunału Sprawiedliwości, zgodnie z którymi zakres rozpowszechniania materiałów był ograniczony (zob. *Fuchsmann*, cyt. powyżej, § 52), zwłaszcza że niektóre informacje podlegały dodatkowym ograniczeniom

(płatny dostęp w przypadku *Spiegel online* i dostęp wyłącznie dla abonentów w przypadku *Mannheimer Morgen*).

114. Skarżący stwierdzili, że taki sposób określania zakresu rozpowszechniania nie uwzględnia faktu, że Internet potęguje informacje i sprawia, że stają się wszechobecne, co oznacza, że niezależnie od początkowego zakresu rozpowszechniania, informacje ich dotyczące stały się dostępne już na stałe, w szczególności przy korzystaniu z wyszukiwarek. W tym kontekście Trybunał, zdając sobie sprawę z długotrwałej dostępności wszelkich informacji po ich opublikowaniu w Internecie, zauważa, że skarżący nie wspomnieli o jakichkolwiek próbach nawiązania kontaktu z operatorami wyszukiwarek w celu ograniczenia dostępu do informacji na ich temat (zob. *Fuchsmann*, cyt. powyżej, § 53 i *Phil przeciwko Szwecji* (dec.), nr 74742/14, z dnia 7 lutego 2017 r.). Ponadto Trybunał uznaje, że nie jest zobowiązany do orzekania w przedmiocie nakazania przez sądy krajowe zastosowania środków w mniejszym stopniu ograniczających wolność wyrażania opinii mediów, ponieważ nie były one przedmiotem dyskusji przed sądami w postępowaniu krajowym, a także w postępowaniu przed Trybunałem.

(v) *Okoliczności wykonania zdjęć*

115. Wreszcie, w odniesieniu do omawianych zdjęć (zob. par. 37-38 powyżej), Trybunał zauważył, że ani skarżący, ani sądy cywilne nie wypowiedziały się na temat okoliczności, w których zostały one wykonane. Nie dostrzega jednak na tych zdjęciach żadnych elementów kompromitujących. Zwraca również uwagę, jak słusznie zauważył Federalny Trybunał Sprawiedliwości, że wizerunki przedstawiały wygląd skarżących tak, jak to miało miejsce w 1994 r., czyli prawie trzynaście lat przed ich udostępnieniem, co zmniejszyło prawdopodobieństwo ich rozpoznania przez osoby trzecie na podstawie zdjęć.

(c) **Konkluzja**

116. Zważywszy na margines swobody uznania, jakim w takich przypadkach dysponują władze krajowe przy ocenie rozbieżnych interesów, znaczenie utrzymania dostępu do materiałów informacyjnych, których zgodność z prawem w chwili publikacji nie jest kwestionowana, oraz uwzględniając postępowanie skarżących w relacjach z prasą, Trybunał uznaje, iż nie ma istotnych podstaw, aby zastąpić ocenę Federalnego Trybunału Sprawiedliwości własną oceną. Nie można zatem stwierdzić, że odmawiając uwzględnienia wniosku skarżących, Federalny Trybunał Sprawiedliwości uchybił pozytywnemu zobowiązaniu państwa niemieckiego do ochrony prawa skarżących do poszanowania ich życia prywatnego w rozumieniu art. 8 Konwencji. Nie doszło zatem do naruszenia tego postanowienia.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Podjmuje decyzję* o połączeniu skarg;
2. *Uznaje* skargi za dopuszczalne;
3. *Uznaje*, iż nie doszło do naruszenia artykułu 8 Konwencji;

Sporządzono w języku francuskim i obwieszono pisemnie dnia 28 czerwca 2018 r., zgodnie z art. 77 ust. 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Milan Blaško
Zastępca Kanclerza

Erik Møse
Przewodnicząca